

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

ГРАЖДАНИ И БИЗНЕС - ПАРТНЬОРИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИ ОТ ТЕКСТИЛ И ОБУВКИ

ЕДНА ПОСОКА
МНОГО ВЪЗМОЖНОСТИ

www.eufunds.bg

Настоящият доклад е разработен в рамките на Проект „Граждани и бизнес - партньори в управлението на отпадъци от текстил и обувки“, с Договор № BG05SFOP001-2.009-0147-C01/ 27.12.2018 г. за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Добро управление“.

Проектът е обвързан с необходимостта от 1 януари 2025 г. държавите-членки да въведат разделно събиране на отпадъците от текстил и обувки. В тази връзка е необходимо гражданите и бизнеса да обединят усилия и съвместно с властите да се превърнат в партньори. В тази връзка е и основната цел на проекта - повишаване на участието и ангажираността на гражданите и бизнеса в процесите на формулиране на промени в политиката за управление на масово разпространени отпадъци. За постигането целите на проекта се предвиждат се 4 ключови дейности:

Проучване и анализ на практиките за събиране и третиране/ оползотворяване на отпадъци от текстил и обувки;

Национална кампания за повишаване на обществената осведоменост и насърчаване на участието на гражданите и бизнеса в процесите на формулиране на промени в политиката за управление на масово разпространени отпадъци;

Съвместни дейности за разработване и представяне на препоръки и предложения за промени в политиката за управление на масово разпространени отпадъци между НПО, гражданите, бизнеса и администрациите

Създаване на устойчив модел за граждански мониторинг на местно ниво, който да следи за прилагането на политиката за управление на масово разпространени отпадъци от страна на общините.

Водеща организация: Европейски институт

Партньор: Българска стопанска камара

Продължителност: 15 месеца

Обща стойност: 64 838,36 лева

Този материал е създаден с финансовата подкрепа на оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от фондация „Европейски институт“ и Българска стопанска камара при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и/или Управляващия орган на Оперативна програма „Добро управление“.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Контекст¹

Отпадъците са ключов екологичен, социален и икономически въпрос и все по-сериозен проблем, като количеството на образуваните отпадъци в Европа продължава да нараства ежегодно. От представените данни за ЕС и избрани страни може да се направи изводът, че количествата отчетени отпадъци е с малки отклонения в годишен план и като цяло задържат темповете на нарастване.

Особено показателна е величината количество образувани отпадъци на едно лице. От избраните страни, за които е направено проучването, заключението, което се налага, е, че тези количества са относително постоянни за ЕС, но в отделните страни имат особености, свързани както с характера на производството, така и с бита на населението. Прави впечатление и резките изменения, които се наблюдават в данните за страната, както и доста високото им ниво. По-задълбоченият анализ показва, че ефективността на използването на суровините у нас е сравнително ниска, но и качеството на данните се нуждае от усъвършенстване и подобряване. Не бива да се забравя, че в страната все още не работи информационна система за отпадъците и събирането на данните от индустрията е на ниско технологично ниво.

Успоредно с това, забелязва се и тенденция на стабилизиране на количествата битови отпадъци във всички представени страни. За ситуацията в Р България следва да се отбележи, че все още общините имат трудности при отчитането и управлението на този тип отпадъци.

Таблица 1. Годишно количество отпадъци (опасни и неопасни) в тонове – домакинства и всички сектори

	2010	2012	2014	2016
ЕС – 28 държави	2,359,200,000	2,368,400,000	2,367,240,000	2,386,840,000
България	167,304,235	160,821,744	178,855,892	119,378,627
Франция	345,823,647	334,949,283	315,442,848	313,624,147
Австрия	44,316,916	45,395,971	53,449,772	58,788,612
Швеция	115,167,650	153,057,693	163,113,001	136,530,762
Норвегия	9,432,997	10,720,872	10,407,207	10,864,011

Таблица 2. Годишно количество отпадъци (опасни и неопасни) в кг на 1 лице - домакинства и всички сектори

	2010	2012	2014	2016
ЕС – 28 държави	4,683	4,694	4,661	4,673
България	22,622	22,013	24,759	16,748
Франция	5,335	5,119	4,757	4,701
Австрия	5,299	5,385	6,254	6,729
Швеция	12,280	16,079	16,823	13,759
Норвегия	1,929	2,136	2,026	2,075

¹: https://www.moew.government.bg/static/media/ups/tiny/file/Waste/Nasoki_rakovodstva/waste_prevention_wpg_handbookpdf_BG.pdf

Таблица 3. Годишно количество битови отпадъци (опасни и неопасни) в тонове

	2010	2012	2014	2016
ЕС – 28 държави	219,390,000	212,420,000	207,570,000	214,700,000
България	3,529,458	2,754,523	2,683,016	2,840,316
Франция	29,306,586	29,996,157	28,374,300	29,193,619
Австрия	4,622,626	4,020,113	4,170,023	4,268,278
Швеция	4,038,272	4,193,105	4,172,574	4,410,872
Норвегия	2,228,608	2,437,776	2,426,530	2,444,305

Таблица 4. Годишно количество битови отпадъци (опасни и неопасни) в кг на 1 лице

	2010	2012	2014	2016
ЕС – 28 държави	435	421	409	420
България	477	377	371	398
Франция	452	458	428	438
Австрия	553	477	488	489
Швеция	431	440	430	445
Норвегия	456	486	472	467

Управлението на отпадъците непрекъснато се подобрява и въведените преди повече от 15 години подходи за разделното събиране и рециклиране са част от практиките в индустрията и от бита на населението. Успоредно с това, изискванията за количеството на депонираните отпадъци намалява непрекъснато, като целта за 2030 г. е 10% от битовите. Стават все по-строги и стандартите за депониране и изгаряне на отпадъци. Разширяването на моделите на потребление обаче оказва засилващ натиск върху екосистемите и инфраструктурата за третиране на отпадъци. Растящите количества отпадъци са признак за неефективност на процесите на производство, дистрибуция и потребление, както и за неефективното използване на финансов ресурс. Предвид нарастващата обществена загриженост за промяната на климата, сравнително нова насока за действие е свързана с биологичните отпадъци (тези, при които протича процес на гниене при депониране), тъй като те са един от основните генератори на метан — силно активен парников газ. Отпадъците представляват ресурси (енергия, хартия, гориво и др.), количествата от които са ограничени. Новото разбиране за понятието „ресурси“ е ключ към разрешаването на проблема за отпадъците.

Една от най-важните тенденции в развитието на управлението на отпадъците в ЕС е намаляване на обвързаността между икономическия растеж и образуването на отпадъци. В ЕС-27 генерирането на битови отпадъци на глава от населението беше стабилизирано през 2000 г., като между 2000 и 2007 г. БВП нарасна с 16 %.² По изключение, образуването на отпадъци в новите държави-членки се запазва относително стабилно по тегло спрямо 1990 г. Това може да се дължи на намаляването на обема на отпадъците от тежката минна промишленост и от строителството и на увеличаването на обема на по-леките хартиени отпадъци и отпадъци от опаковки.

Таблица 5. Отпадъци на 1 лице и БДС на едно лице за ЕС за преработващата индустрия

	2010	2012	2014	2016
БДС/лице	24,900	25,800	26,600	28,200
отпадъци/лице	1,713	1,716	1,733	1,772

ЕС - тенденции в БДС и образуваните отпадъци на едно лице

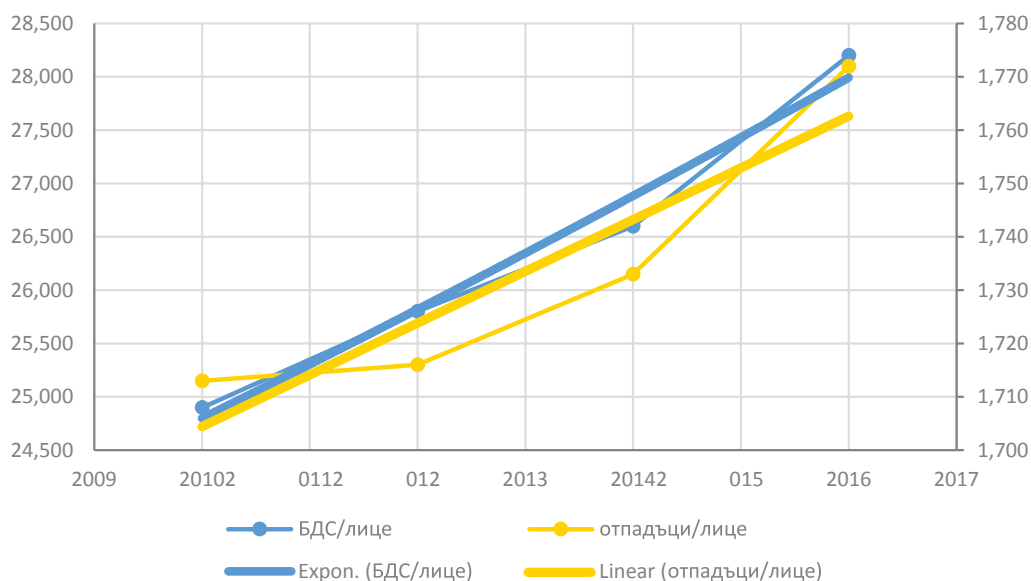

Таблица 6. Отпадъци на 1 лице и БДС на едно лице за България за преработващата индустрия

	2010	2012	2014	2016
GDP/cap	5,100	5,700	5,900	6,800
waste/cap	2,002	2,456	2,474	2,527

Р България - тенденции в БДС и образуваните отпадъци на едно лице

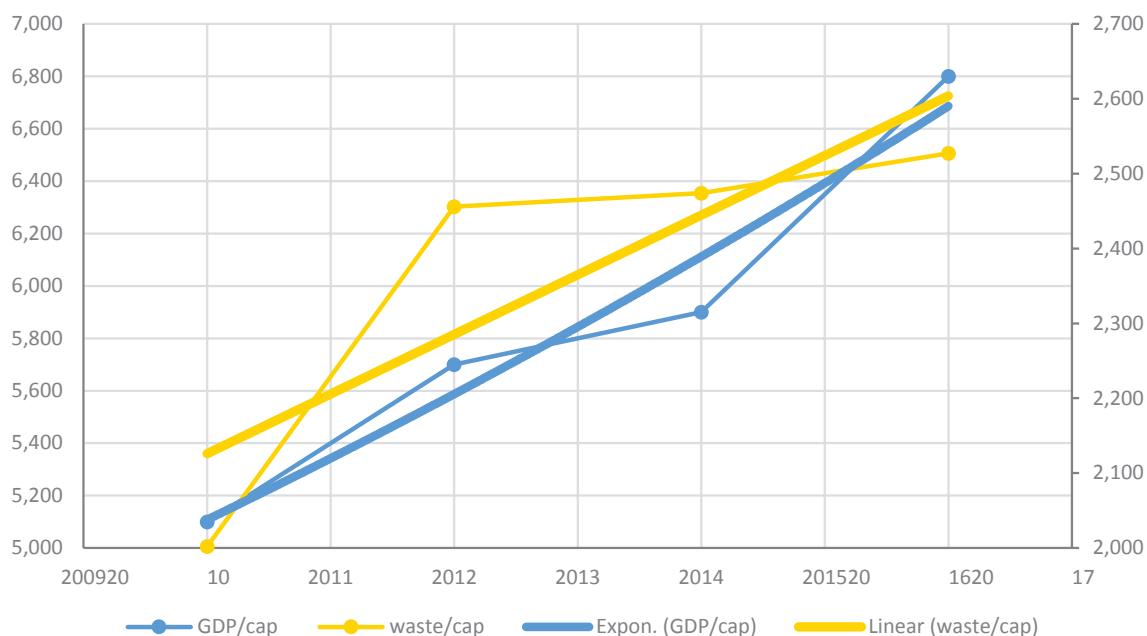
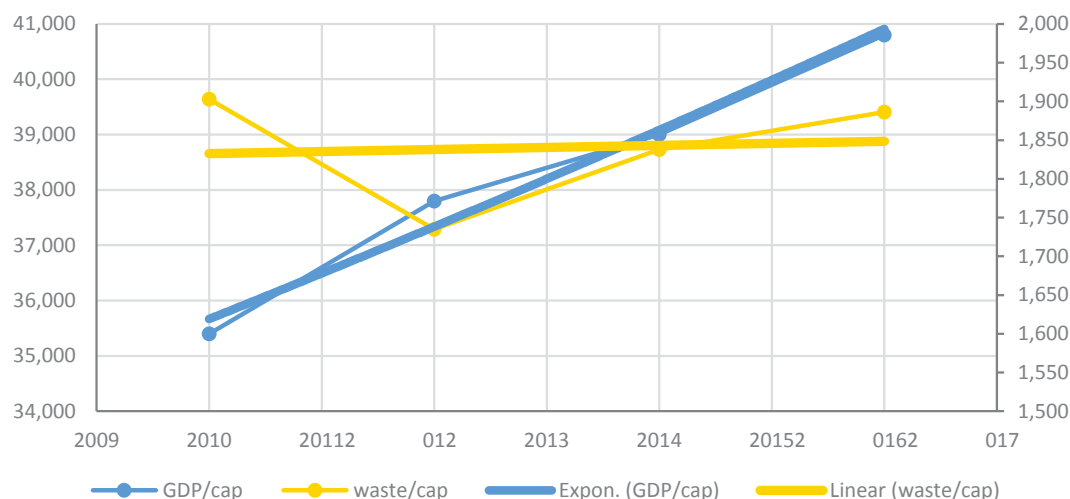

Таблица 7. Отпадъци на 1 лице и БДС на едно лице за България за преработващата индустрия

	2010	2012	2014	2016
GDP/cap	35,400	37,800	39,000	40,800
waste/cap	1,903	1,735	1,838	1,886

Австрия - тенденции в БДС и образуваните отпадъци на едно лице

Устойчивото прекъсване на връзката между икономическия растеж и образуването на отпадъци е ключова цел на Рамкова директива за отпадъците на ЕС. Стабилизирането на образуването на отпадъци следва да се промени към трайно намаление на темповете им в сравнение с темповете на икономическия растеж.

По-доброто управление на отпадъците може да допринесе за:

- намаляване на въздействието върху околната среда, например намаляване на емисиите на парниковите газове и в частност отделяния от депонираните отпадъци метан, както и на въглеродния диоксид от изгарянето и рециклирането на отпадъци;
- подобрена ефективност на използването на ресурсите чрез икономия на енергия и намаляване на употребата на материали, както и „скритото“ въздействие върху околната среда от добива, производството и използването на природни ресурси;
- по-добро използване на ресурсите чрез повторна употреба и рециклиране и оползотворяване (неенергийно);
- намаляване на производството на опасни отпадъци и съответното подобряване на условията за общественото здраве.

Данните показват, че в нашата страна тенденцията на прекъсване на връзката между растежа на БДС и отпадъците все още не е постигната (поне към 2016 г.), което изисква съществени законодателни и политически промени за улесняване на режима за край на отпадъка, насърчаване на повторната употреба, рециклирането и оползотворяването и драстично съкращаване на депонирането на отпадъци.

1.2. Определения

4. „Битови отпадъци” са „отпадъци от домакинствата” и „подобни на отпадъците от домакинствата”.

7. „Масово разпространени отпадъци” са отпадъци, които се образуват след употреба на продукти от многобройни източници на територията на цялата страна и поради своите характеристики изискват специално управление.

9. „Най-добри налични техники” означава най-добрите налични техники, определени в § 1, т. 42 от допълнителните разпоредби на Закона за опазване на околната среда.

11. „Обезвреждане” е всяка дейност, която не е оползотворяване, дори когато дейността има като вторична последица възстановяването на вещества или енергия. Приложение № 1 съдържа неизчерпателен списък на дейностите по обезвреждане.

12. „Опасни отпадъци” са отпадъците, които притежават едно или повече опасни свойства, посочени в приложение № 3.

13. „Оползотворяване” е всяка дейност, която има като основен резултат използването на отпадъка за полезна цел чрез замяна на други материали, които иначе биха били използвани за изпълнението на конкретна функция или подготовката на отпадъка да изпълнява тази функция в производствено предприятие или в икономиката като цяло. Приложение № 2 съдържа неизчерпателен списък на дейностите по оползотворяване.

14. „Оползотворяване на материали” е всяка дейност по оползотворяване с изключение на оползотворяване на енергия и преработване в материали, които се използват като гориво.

16. „Организация по оползотворяване” е юридическо лице, регистрирано по Търговския закон или съгласно националното му законодателство, което не разпределя печалба и което управлява и/или самостоятелно извършва дейностите по разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци.

17. „Отпадък” е всяко вещество или предмет, от който притежателят се освобождава или възнамерява да се освободи, или е длъжен да се освободи.

18. „Отпадъци от домакинствата” са отпадъците, образувани от домакинствата.

23. „Повторна употреба” е всяка дейност, чрез която продуктите или компонентите, които не са отпадъци, се използват отново за целта, за която са били предназначени.

24. „Повторно нарушение” е нарушение, което е извършено в едногодишен срок от влизането в сила на наказателното постановление, с което нарушителят е наказан за нарушение от същия вид.

25. „Подготовка за повторна употреба” са дейностите по оползотворяване, представляващи проверка, почистване или ремонт, чрез които продуктите или компонентите на продукти, които са станали отпадък, се подготвят, за да могат да бъдат използвани повторно без каквато и да е друга предварителна обработка.

26. „Подобни отпадъци” са отпадъците, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, с изключение на производствени отпадъци и отпадъци от селското и горското стопанство.

27. „Предварително съхраняване” е дейност по съхраняване на отпадъци при мястото на образуване до събирането им в съоръжения, където те се разтоварват, за да се подготвят за последващо транспортиране до друг обект с цел оползотворяване или обезвреждане.

28. „Предотвратяване” са мерките, взети преди веществото, материалът или продуктът да ста-

не отпадък, с което се намалява:

- а) количеството отпадъци, включително чрез повторната употреба на продуктите или удължаването на жизнения им цикъл;
- б) вредното въздействие от образуваните отпадъци върху околната среда и човешкото здраве, или
- в) съдържанието на вредни вещества в материалите и продуктите.

29. „Притежател на отпадъци” е причинителят на отпадъци или физическото или юридическото лице, в чието владение се намират те.

30. „Причинител на отпадъци” е физическо или юридическо лице, при чиято дейност се образуват отпадъци (първичен причинител на отпадъците) или всеки, който осъществява предварителна обработка, смесване или други дейности, водещи до промяна на свойствата или състава на отпадъка.

31. „Производител на продукта” е физическо или юридическо лице, което по занятие разработва, произвежда, обработва, третира, продава, въвежда от държава - членка на Европейския съюз или внася продукти на пазара в Република България.

32. „Производствени отпадъци” са отпадъците, образувани в резултат на производствената дейност на физическите и юридическите лица.

33. „Пускане на пазара” е първото предоставяне на продукта на разположение на друго лице, безплатно или срещу заплащане, с цел той да бъде разпространен и/или използван на територията на Република България, както и внасянето и въвеждането на територията на Република България на продукта от дадено лице за негова собствена търговска, производствена или професионална дейност.

34. „Разделно събиране” е събирането, при което поток от отпадъци се разделя по вид и естество на отпадъците с оглед улесняване на специфично третиране.

35. „Разширена отговорност на производителя” е екологичен принцип, прилаган като съвкупност от мерки с цел намаляване на общото въздействие върху околната среда от даден продукт чрез въвеждане на задължения и отговорности за производителя на продукта по време на целия му жизнен цикъл и по-специално за ограничаване на съдържанието на опасни вещества, обратно приемане, повторна употреба, рециклиране, оползотворяване и обезвреждане на отпадъците, получени в резултат на употребата на продукта.

37. „Рециклиране” е всяка дейност по оползотворяване, чрез която отпадъчните материали се преработват в продукти, материали или вещества за първоначалната им цел или за други цели. То включва преработването на органични материали, но не включва оползотворяване за получаване на енергия и преработване в материали, които ще се използват като горива или за насипни дейности.

41. „Събиране” е натрупването на отпадъци, включително предварителното сортиране и предварителното съхраняване на отпадъци, с цел транспортирането им до съоръжение за третиране на отпадъци.

42. „Съхраняване” е дейност, свързана със складирането на отпадъците от събирането им до тяхното третиране, за срок, не по-дълъг от:

- а) три години - при последващо предаване за оползотворяване;
- б) една година - при последващо предаване за обезвреждане.

43. „Транспортиране” е превозът на отпадъци, включително съпътстващите го дейности по товарене, претоварване и разтоварване, когато се извършва от оператора като самостоятелна дейност.

44. „Третиране на отпадъците” са дейностите по оползотворяване или обезвреждане, включително подготовката преди оползотворяване или обезвреждане.

46. „Управление на отпадъците” са събирането, транспортирането, обезвреждането и оползотворяването на отпадъците, включително осъществяваният контрол върху тези дейности, следексплоатационните грижи за депата, както и действията, предприети в качеството на търговец или брокер.

47. (нова - ДВ, бр. 105 от 2016 г.) „Национална информационна система „Отпадъци” (НИСО) е централизирана система на Изпълнителната агенция по околна среда за водене и подаване по електронен път на документи, изискващи се по този закон и подзаконовите нормативни актове по прилагането му.

Отпадъци

Отпадъците представляват един от най-старите екологични проблеми в ЕС и определението им е спорно. В преработената Рамкова директива за отпадъците те са дефинирани от Европейската комисия като обект, който е разглеждан от своя притежател като отпадък и който той възнамерява да изхвърли. Критериите за край на отпадъка бяха предложени през февруари 2009 г. от Съвместния научноизследователски център на Европейската комисия, за да се определи кога отпадъците, преминали през процеси на оползотворяване, престават да бъдат отпадъци. Макар и да представлява важно приложение на политиката за ефективно използване на ресурсите, оползотворяването на материалите за повторно влягане в производството на продукти не се счита за предотвратяване на отпадъци за целите на националните програми за предотвратяване на образуването на отпадъци. Прави се ясно разграничаване, което е обяснено в преработената Рамкова директива за отпадъците, между отпадъци и странични продукти от производствените процеси, които могат да бъдат използвани при създаването на нови продукти или да бъдат експортирани за употреба на друго място. Отпадъците остават предмет, който е бил освободен доброволно или по необходимост.

II. МЕТОДОЛОГИЯ

Тип проучване - Desk Study – налична информация от бизнеса за предложените страни

Какво представлява рециклирането на текстил²

Рециклирането на текстил е процесът, при който стари дрехи и друг текстил се възстановяват за повторна употреба или оползотворяване на материали. Той е в основата на индустрията за рециклиране на текстил.

Необходимите стъпки в процеса на рециклиране на текстил включват даряване, събиране, сортиране и обработка на текстил и последващо транспортиране до крайни потребители на използвани дрехи, парцали или други възстановени материали.

Основата за нарастващата индустрия за рециклиране на текстил е, разбира се, самата текстилна индустрия. Продуктите на текстилната промишленост са около 1 трилион долара в световен мащаб, включваща облекло, както и мебели и материали за матраци, спално бельо, завеси, почистващи материали, оборудване за свободното време и много други вещи.

Необходимост от рециклиране на текстил

Рециклирането на текстил става все по-актуално в развитите страни и в ЕС. Годишно по целия свят се произвеждат над 80 милиарда облекла. Според американската ЕРА през 2015 г. са били генерирани около 16 милиона тона текстилни твърди битови отпадъци (около 6,1% от общото производство на битови отпадъци). В страните от ЕС са образувани около милион тона текстилни отпадъци от преработващата промишленост, а в Р България – 14 хил. т. през 2014 г. В ЕС все още не са налични данни за събраните текстилни битови отпадъци. Данните за България са от направените изследвания от общините на морфологията на събираните отпадъци и техният относителен дял е около 5%. Процентът на възстановяване на текстил от дрехи и обувки е 14,2%, докато възстановяването на спално бельо е 16,3% за същата година. По този начин рециклирането на текстил е значително предизвикателство, което трябва да бъде решено, тъй като се стремим да се приближим до общество, което не депонира отпадъци.

Когато попаднат на депата, естествените влакна могат да отнемат стотици години, за да се разпаднат. Те могат да отделят метан и CO₂ в атмосферата. Освен това синтетичният текстил е проектиран да не се разлага. В депото те могат да отделят токсични вещества в подземните води и почвите.

Рециклирането на текстил води до ползи за околната среда:

- Намалява необходимите терени за депата, като се има предвид, че продуктите от синтетични влакна не се разлагат и, че естествените влакна могат да отделят парникови газове
- Намаляване на използването на първични влакна;
- Намаляване на консумацията на енергия и вода;
- Намаляване на замърсяването;
- Намалено търсене на багрила;
- Източници на текстил за рециклиране.

² <https://www.thebalancesmb.com/>

Излезлият от употреба текстил се образува при два основни източника:

1. Потребители, включващи дрехи, тапицерия на превозни средства, предмети за бита и други.
2. От предприятия, преди стоките да достигнат до потребителите, включително отпадъчен текстил, създаден като страничен продукт при производството на прежди и тъкани, както и текстилни отпадъци от други индустрии.

Даряването на употребявани дрехи се подпомага от неправителствените организации, както и от много корпоративни програми, включително тези на Nike, HM и др.

Текстил, който е подходящ за повторна употреба

Според източник от британската индустрия, около 50% от събрания текстил се използва повторно, а около 50% се рециклира. Около 61% от възстановените дрехи се изнасят в други страни. В някои африкански страни около 80% от хората носят употребявани дрехи. Проблемът с изпращането на употребявано облекло в Африка пороци известна степен на противоречие по отношение на ползите от подобни инициативи, при които това може да окаже неблагоприятно въздействие върху местната текстилна промишленост, местното облекло и образуването на битови отпадъци.

В Канада приблизително 10% от благотворително събраните дрехи се продават в специализирани магазини, а останалите 90% от дареното отива за рециклиращата индустрия. Около 35% от дарените дрехи са преработени за промишлени цели (парцали за почистване).

Какво представлява процесът на рециклиране?

При рециклирането на текстила има няколко последователни процеса - събиране, сортиране и преработка. Като цяло всичко започва със създаване на ангажираност в потребителите за рециклирането на излезлите от употреба текстилни изделия и популяризиране на информация за предимствата му. За да се рециклира текстилът, има основни разлики между естествените и синтетичните влакна.

За естествен текстил:

Входящият материал се сортира по вид и цвят. Цветното сортиране предотвратява боядисването, което пести енергия и не се емитират замърсители. След това текстилът се разнищава или се нарязва, като понякога се добавят и други съставки. Материалите се нарязват или издърпват във влакна. В зависимост от крайната употреба на преждата, могат да бъдат включени и други влакна.

След това преждата се почиства и смесва чрез процес на кардиране. Тогава преждата отново се навива и е готова за последваща употреба при тъкане или плетене. Някои влакна обаче не могат да се навиват като прежда. Затова те се използват за пълнене на текстил, като например в матраци. В случай на текстил на базата на полиестер, дрехите се нарязват и след това се гранулират за преработка в полиестерни чипове. Впоследствие те се стопяват и се използват за създаване на нови влакна за използване в нови полиестерни тъкани.

Отвъд рециклирането е устойчивото пазаруване

Тъй като обществото става все по-запознато с опасностите, свързани с депонирането на стария текстил и с развитието на новите технологии за рециклиране, може да се очаква, че индустрията за рециклиране на текстил ще продължи да расте и да се популяризира. В същото време се зараждат и тенденции като бавна мода, за да се обърне внимание на взаимодействието на облеклото с устойчивостта. Бързата модна индустрия генерира значително замърсяване и значително отрицателно въздействие върху климатичните промени. Потребителите могат да повлияят на промените, като изберат купуване на стоки, които имат по-малко въздействия върху ОС.

III. ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО В ОБЛАСТТА НА ОТПАДЪЦИТЕ ОТ БИТА

3.1. Определение и обхват на отпадъците от бита в нормативните актове на ЕС

Директива 2006/12/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2006 г. относно отпадъците (4)) установява законодателната рамка за обработката на отпадъци в Общността. Тя дава определения за ключови понятия като отпадък, оползотворяване и обезвреждане, въвежда основни изисквания към управлението на отпадъците, по-специално задължението за учредяване или предприятие, което извършва действия по управление на отпадъци, да притежава разрешение или да бъде регистрирано, както и задължението за държавите-членки да изготвят планове за управление на отпадъците.

За целите на настоящата Директива се прилагат следните определения:

1. „отпадък“ е всяко вещество или предмет, от който притежателят се освобождава или възнамерява да се освободи, или е длъжен да се освободи;

Определение за битови отпадъци

Съгласно Допълнителните разпоредби на ЗУО битови отпадъци са „отпадъците от домакинствата“ и „подобни на отпадъците от домакинствата“ (това са отпадъците, образувани от домакинствата, и отпадъците, образувани от фирми и други организации, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, с изключение на производствените отпадъци и отпадъците от селското и горското стопанство).

Съгласно Директива 2006/12/ЕО „битови отпадъци“ са:

а) смесени отпадъци или разделно събирани отпадъци от домакинства, включително хартия и картон, стъкло, метали, пластмаса, биологични отпадъци, дървесина, текстил, опаковки, отпадъци от електрическо и електронно оборудване, отпадъци от батерии и акумулатори, както и обемни отпадъци, включително дюшеци и мебели;

б) смесени отпадъци или разделно събирани отпадъци от други източници, когато тези отпадъци са сходни по естество и състав с отпадъците от домакинства;

Директива 2008/98/ЕО определя мерките за защита на околната среда и човешкото здраве посредством предотвратяване или намаляване на вредното въздействие от образуването и управлението на отпадъци, както и чрез намаляване на цялостното въздействие от използването на ресурси и чрез повишаване на ефективността на това използване.

За целите на настоящата Директива се прилагат следните определения:

1. „отпадък“ е всяко вещество или предмет, от който притежателят се освобождава или възнамерява да се освободи, или е длъжен да се освободи;

2. „опасни отпадъци“ са отпадъци, които притежават едно или повече опасни свойства, посочени в приложение III;

3. „отработени масла“ са всички смазочни или индустриални масла на минерална или синтетична основа, негодни за употреба по първоначалното им предназначение, като отработени моторни и трансмисионни масла, смазочни масла, турбинни и хидравлични масла;

4. „биологични отпадъци“ са биоразградими отпадъци от парковете и градините, хранителни и кухненски отпадъци от домакинствата, ресторантите, заведенията за обществено хранене и

търговските обекти, както и подобни отпадъци от хранително-преработвателните предприятия;

5. „причинител на отпадъци” е лице, чиято дейност води до образуването на отпадъци (първичен причинител на отпадъци) или лице, което осъществява предварителна обработка, смесване или други действия, водещи до промяна на естеството или състава на отпадъка;

6. „притежател на отпадъци” е причинителят на отпадъци или физическото или юридическото лице, което има фактическа власт върху отпадъците;

7. „търговец” е всяко предприятие, което действа от свое име като принципал при закупуването и последващата продажба на отпадъците, включително тези търговци, които физически не притежават отпадъците;

8. „брокер” е всяко предприятие, което организира оползотворяването или обезвреждането на отпадъците от името на други лица, включително тези брокери, които физически не притежават отпадъците;

9. „управление на отпадъци” означава събирането, превозването, оползотворяването и обезвреждането на отпадъци, включително надзорът върху тези дейности и следексплоатационните дейности по депата, както и действията, предприети в качеството на търговец или брокер;

10. „събиране” е натрупването на отпадъци, включително предварителното им сортиране и предварителното съхраняване с цел превозването им до съоръжение за третиране на отпадъци;

11. „разделно събиране” е събирането, при което поток от отпадъци се разделя по вид и естество на отпадъците с оглед улесняване на специфична обработка;

12. „предотвратяване” означава мерките, взети преди веществото, материалът или продуктът да стане отпадък, с което се намалява:

а) количеството отпадъци, включително чрез повторната употреба на продуктите или удължаването на жизнения им цикъл;

б) вредното въздействие от образуваните отпадъци върху околната среда и човешкото здраве, или

в) съдържанието на вредни вещества в материалите и продуктите;

13. „повторна употреба” означава всяка дейност, посредством която продуктите или компонентите, които не са отпадъци, се използват отново за целта, за която са били предназначени;

14. „третиране” означава дейностите по оползотворяване или обезвреждане, включително подготовката преди оползотворяването или обезвреждането;

15. „оползотворяване” означава всяка дейност, която има като основен резултат използването на отпадъка за полезна цел чрез замяна на други материали, които иначе биха били използвани за изпълнението на конкретна функция или подготовката на отпадъка да изпълнява тази функция в производствено предприятие или в икономиката като цяло. Приложение II съдържа неизчерпателен списък на дейностите по оползотворяване;

16. „подготовка за повторна употреба” означава дейности по оползотворяване, представляващи проверка, почистване или ремонт, посредством които продуктите или компонентите на продукти, които са станали отпадък, се подготвят, за да могат да бъдат използвани повторно без каквато и да е друга предварителна обработка;

17. „рециклиране” означава всяка дейност по оползотворяване, посредством която отпадъчните материали се преработват в продукти, материали или вещества за първоначалната им цел или за други цели. То включва преработването на органични материали, но не включва оползотворяване за получаване на енергия и преработване в материали, които ще се използват като горива или за насипни дейности;

18. „регенериране на отработени масла” означава всеки процес на рециклиране, чрез който могат да се произведат базисни масла чрез рафиниране на отработени масла, по-специално чрез отстраняване на замърсителите, продуктите на окисление и добавките, съдържащи се в тези масла;

19. „обезвреждане” означава всяка дейност, която не е оползотворяване, дори когато дейността има като вторична последица възстановяването на вещества или енергия. Приложение I съдържа неизчерпателен списък на дейностите по обезвреждане;

20. „най-добри налични техники” означава най-добрите налични техники, определени в член 2, параграф 11 от Директива 96/61/ЕО.

През декември 2014 г. Комисията реши да оттегли едно висящо законодателно предложение относно отпадъците в рамките на упражняването на принципа на политическо прекъсване в първата работна програма на Комисията на Жан-Клод Юнкер. По това време Комисията обеща да използва своите нови хоризонтални методи на работа, за да представи нов пакет до края на 2015 г., който да обхване целия икономически цикъл, а не само целите за намаляване на отпадъците, като се основава на опита на всички служби на Комисията.

На 3 декември 2015 г. Европейската комисия представи преработен пакет от мерки за кръгова икономика, включително т.нар. пакет за отпадъците, който съдържа четири законодателни предложения. В тях се разглеждат екологични проблеми с транснационални последици, обхващащи въздействието на неподходящото управление на отпадъците върху емисиите на парникови газове, замърсяването на въздуха и нерегламентираното изхвърляне на отпадъци, включително в морската среда. Пакетът гарантира, че ценните материали, съдържащи се в отпадъците, ефективно се използват повторно, рециклират се и отново се връщат в европейската икономика, като по този начин се допринася за прехода към кръгова икономика и се намалява зависимостта на ЕС от вноса на суровини, като се насърчава разумното, ефикасно и рационално използване на природните ресурси.

В преразгледаното законодателно предложение за отпадъците се набелязват ясни цели за тяхното намаляване и се очертава амбициозен и надежден път в дългосрочен план за управлението и рециклирането на отпадъци. За да се гарантира ефективно прилагане, целите за намаляване на отпадъците в новото предложение са съпроводени от конкретни мерки в отговор на пречките на местно равнище и на различното положение в отделните държави членки. Основните елементи на преразгледаното предложение за отпадъците са:

- обща за ЕС цел за рециклиране на битови отпадъци от 65 % до 2030 г.;
- обща за ЕС цел за рециклиране на отпадъци от опаковки от 75 % до 2030 г.;
- задължителна цел за намаляване на депонирането до максимум 10 % от всички отпадъци до 2030 г.;
- забрана за депониране на разделно събрани отпадъци;
- популяризиране на икономически инструменти за намаляване на депонирането;
- опростени и подобрени определения и хармонизирани методи за изчисляване на равнищата на рециклиране в ЕС;
- конкретни мерки за насърчаване на повторното използване и стимулиране на промишлената симбиоза – превръщането на страничен за един промишлен отрасъл продукт в суровина за друг промишлен отрасъл;
- икономически стимули за производителите да пускат по-екологосъобразни продукти на пазара и да подкрепят схеми за възстановяване и рециклиране (например за опаковки, батерии, електрическо и електронно оборудване, автомобили).

За да постигнем устойчив растеж за ЕС, трябва да използваме нашите ресурси по по-интелигентен и по-устойчив начин. Ясно е, че линейният модел на икономически растеж, на който разчитаме в миналото, вече не съответства на нуждите на съвременното общество. Не можем да градим нашето бъдеще по модела „вземи, произведи и изхвърли”. Голяма част от природните ресурси са ограничени и трябва да намерим устойчив от екологична и икономическа гледна точка начин, по който да ги използваме. Освен това предприятията имат икономически интерес от възможно най-ефективното използване на своите ресурси.

В кръговата икономика стойността на продуктите и материалите се запазва възможно най-дълго време; генерирането на отпадъци и използването на ресурси са сведени до минимум и ресурсите се запазват в икономиката, когато продуктът достигне края на жизнения си цикъл и се използват многократно за създаване на допълнителна стойност. Този модел може да създаде сигурни работни места в Европа, да насърчи иновации, които предоставят конкурентно предимство, и да осигури равнище на защита на хората и на опазване на околната среда, с които Европа да се гордее. Този модел може също така да предостави на потребителите по-трайни и в по-голяма степен иновативни продукти, чрез които се постигат финансови икономии и се подобрява качеството на живот.

За да се улесни преходът към една по-ефективна кръгова икономика, Комисията представя пакет от мерки за кръговата икономика, който включва преработени законодателни предложения относно отпадъците и всеобхватен план за действие, в който се определят конкретни действия, които Комисията да предприеме през настоящия си мандат. Предложенията относно отпадъците съдържат ясна и амбициозна дългосрочна визия за увеличаване на рециклирането и намаляване на депонирането на отпадъци, като същевременно включват конкретни мерки за преодоляване на практическите пречки с цел подобряване на управлението на отпадъците и се вземат предвид различните ситуации в държавите членки.

Планът за действие относно кръговата икономика допълва това предложение, като в него се предвиждат мерки за „затваряне на цикъла” на кръговата икономика и се обръща внимание на всички фази на жизнения цикъл на един продукт: от производството и потреблението до управлението на отпадъците и пазара на вторични суровини. Освен това планът за действие включва редица действия, които ще бъдат насочени към премахване на пречките пред пазара в конкретни сектори или потоци от материали като пластмасите, хранителните отпадъци, основните суровини, строителните отпадъци и отпадъците от събаряне, биомасата и продуктите на биологична основа, както и хоризонтални мерки в области като иновациите и инвестициите.

Планът има за цел усилията да се съсредоточат там, където действията на равнище ЕС носят истинска добавена стойност и могат да доведат до промяна на практика.

Предотвратяването на генерирането на отпадъци, екопроектирането, повторната употреба и други подобни мерки могат да доведат до нетни икономии за предприятията в ЕС в размер на 600 милиарда евро или 8 % от годишния им оборот, като в същото време намалят общите годишни емисии на парникови газове с 2—4 %. В секторите на повторната употреба, преработването и поправката, например, разходите за преработването на мобилни телефони могат да бъдат намалени наполовина, ако тяхното разглобяване беше по-лесно. Ако се събират 95 % от старите мобилни телефони, това може да доведе до икономии на производствени разходи за материали в размер на над 1 милиард евро.

Преминаването от рециклиране към обновяване на лекотоварни превозни средства, при които нивата на събираемост вече са високи, би могло да доведе до икономии на материали в размер на 6,4 милиарда евро на година (около 15 % от бюджета за материали) и 140 милиона евро под формата на разходи за енергия, както и да намали емисиите на парникови газове с 6,3 милиона тона.

През март 2019 ЕК и Евростат (http://europa.eu/rapid/press-release_STAT-19-1509_en.htm) отбелязват, че степента на рециклиране и използването на рециклирани материали в Европейския съюз непрекъснато нарастват. Като цяло ЕС рециклира около 55% от всички отпадъци, с изключение на основните минерални отпадъци през 2016 г. (в сравнение с 53% през 2010 г.). Степента на възстановяване на отпадъците от строителството и разрушаването на отпадъци достигна 89% (2016 г.), степента на рециклиране на отпадъците от опаковки надхвърли 67% (2016 г. в сравнение с 64% през 2010 г.), докато нивото на пластмасовите опаковки е над 42% (2016 г. в сравнение с 24 % през 2005 г.). Степента на рециклиране на битовите отпадъци е 46% (2017 г., в сравнение с 35% през 2007 г.) и за отпадъците от електрическо и електронно оборудване, като компютри, телевизори, хладилници и мобилни телефони, които включват ценни материали, които могат да бъдат възстановени (-отпадъците) в ЕС достигат 41% (2016 г. в сравнение с 28% през 2010 г.).

С увеличаването на повторната употреба и рециклирането на битови отпадъци държавите-членки ще трябва да постигнат следните цели: До 1 януари 2025 г. да въведат разделно събиране

	до 2025	до 2030	до 2065
Битови отпадъци	55%	60%	65%

не на текстилни изделия и опасни отпадъци от домакинствата. Освен това до 31 декември 2023 г. да осигурят разделно събиране или рециклиране при източника на биологични отпадъци (напр. домашно компостиране). Това е в допълнение към вече съществуващото разделно събиране за хартия и картон, стъкло, метали и пластмаса.

	до 2025	до 2030
Всички опаковки	65%	70%
Пластмаса	50%	55%
Дървесина	25%	30%
Черни метали	70%	80%
Алуминий	50%	60%
Стъкло	70%	75%
Хартия и картон	75%	85%

Законодателството определя конкретни цели за рециклиране на опаковки - то съдържа цел за ограничаване на депонирането и определя минимални изисквания за всички режими на разширена отговорност на производителя. Производителите на продукти, обхванати от тези схеми, трябва да поемат отговорност за управлението на етапа на образуване на отпадъци на техните продукти и от тях ще се изисква финансов принос. Бяха въведени и задължителни режими на разширена отговорност за производителите на всякакви опаковки. Държавите-членки ще се стремят да гарантират, че, считано от 2030 г., в депата не се приемат отпадъци, подходящи за рециклиране или друг вид оползотворяване, по-специално по отношение на битовите отпадъци.

Пакетът за отпадъците ще доведе до увеличаване на рециклирането на отпадъци и по този начин ще допринесе за изграждането на кръгова икономика. С пакета ще се насърчи използването на подлежащи на рециклиране опаковки и опаковки за многократна употреба и ще се подобри начинът на управление на отпадъците.

3.2 Действащи нормативни документи –към управлението на отделните видове отпадъци

3.2.1 На ниво ЕС - директиви, регламенти и др. и изисквания

Директива 2010/75/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 година относно емисиите от промишлеността (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването) – регламентира изгарянето на битови отпадъци и сродни на тях, в които може да се съдържат излезли от употреба текстил и текстилни изделия. Чрез тази директива се изменя Директива 2000/76/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 декември 2000 г. относно изгарянето на отпадъците

Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 година относно отпадъците и за отмяна на определени директиви и измененията ѝ

Като цяло това е рамката за управлението на всички видове отпадъци – индустриални – опасни и неопасни, битови и строителни. Не се включват минните отпадъци, за които има отделна директива. С измененията на текстовете от 2018 г. с приемането на пакет „кръгова икономика“ са направени разширения в обхвата на целите за постигане.

Основополагащо е въвеждането на Разширената отговорност на производителите

За да се засили повторната употреба, предотвратяването на отпадъците, рециклирането и друг вид оползотворяване на отпадъците, могат да бъдат предприемани законодателни или незаконодателни мерки, за да гарантират, че всяко физическо или юридическо лице, което по занятие разработва, произвежда, обработва, третира, продава или внася продукти (производител на продукта) носи разширена отговорност на производител.

Тези мерки могат да включват приемането на върнати продукти и на отпадъците, останали след употребата на тези продукти, както и последващото управление на отпадъците и финансовата отговорност за тези дейности. Тези мерки могат да включват задължението да се предостави информация на обществеността за това в каква степен продуктът може да бъде употребен повторно и рециклиран.

Когато тези мерки включват създаването на схеми за разширена отговорност на производителите, се прилагат общите минимални изисквания, установени в директивата (член 8а).

Възможно решение когато производителите на продукти по своя инициатива поемат финансови или финансови и организационни задължения във връзка с управлението на отпадъците като етап от жизнения цикъл на продукта след превръщането му в отпадък, да прилагат някои или всички общи минимални изисквания, установени в член 8а.

Директива 1999/31/ЕО на Съвета от 26 април 1999 година относно депонирането на отпадъци - С оглед изпълнението на изискванията за строителството на депата директивата има за цел чрез строги експлоатационни и технически изисквания относно отпадъците и депата да предвиди мерки, процедури и насоки за предотвратяване или ограничаване, доколкото е възможно, на отрицателното въздействие върху околната среда, и по-специално замърсяването на повърхностните, на подземните води, почвата, въздуха, общо на околната среда, включително парниковия ефект, както и всеки произтичащ от това риск за здравето на човека, през целия жизнен цикъл на депото. По отношение на техническите характеристики на депата тя включва необходимите технически изисквания за депата, за които се прилага Директива 2010/75/ЕО, с цел да изработят общи параметри.

Една от целите на директивата е разработването на стратегии за намаляване да 75% (като те-

гло) на количеството биоразградими общински отпадъци от общото им количество, образувани през 1995 г. или по време на последната година преди 1995 г., за която се разполага със стандартизиран данни на Евростат.

Държавите-членки приемат мерки, освен за прилагането на формулираните експлоатационни и технически изисквания към депата и мерки за депониране само отпадъци, които са вече преработени. Тази разпоредба може да не се прилага за инертните отпадъци, чиято преработка е технически неосъществима,

Регламент (ЕО) № 1013/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2006 година относно превози на отпадъци и измененията му установява процедури и режими за контрол върху превоза на отпадъци, в зависимост от произхода, местоназначението и маршрута на превоза, вида на превозваните отпадъци и вида третиране, което се прилага върху отпадъците на тяхното местоназначение. Регламентът се прилага по отношение на превози на отпадъци: а) между държавите-членки, в рамките на Общността или при транзит през трети страни; б) внесени в Общността от трети страни; в) изнесени от Общността към трети страни; г) при транзит през Общността, по пътя от и към трети страни. Решение на Комисията от 18 декември 2014 година за изменение на Решение 2000/532/ЕО, отнасящо се за списъка на отпадъците съгласно Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета – решение за съгласуване на списъка на отпадъците и специално на отпадъците с опасни свойства с изискванията на регламентите REACH и CLP.

Директива 2006/12/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2006 г. относно отпадъците (4) установява законодателната рамка за обработката на отпадъци в Общността. Тя дава определения за ключови понятия като отпадък, оползотворяване и обезвреждане, въвежда основни изисквания към управлението на отпадъците, по-специално задължението за учреждение или предприятие, което извършва действия по управление на отпадъци, да притежава разрешение или да бъде регистрирано, както и задължението за държавите-членки да изготвят планове за управление на отпадъците. Тя установява също така основни принципи като задължението отпадъците да бъдат третирани по начин, който няма отрицателно въздействие върху околната среда и здравето на човека, насърчаване прилагането на йерархия на отпадъците, и, в съответствие с принципа „замърсителят плаща“, изискването, че разходите за обезвреждане на отпадъците трябва да се поемат от настоящия притежател, предишните притежатели на отпадъците или от производителя на продукта, който се образуват отпадъците.

ДИРЕКТИВА (ЕС) 2018/851 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците определя мерките за защита на околната среда и човешкото здраве посредством предотвратяване или намаляване на образуването на отпадъци, както и на неблагоприятните последици от образуването и управлението на отпадъците, и посредством ограничаване на цялостното въздействие от използването на ресурсите и повишаване на ефективността от това използване, което е от изключително значение за прехода към кръгова икономика и за гарантиране на дългосрочната конкурентоспособност на Съюза.“

Свързани политически документи:

- A European Strategy for Plastics in a Circular Economy COM/2018/028

- COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS

- Closing the loop - An EU action plan for the Circular Economy COM/2015/0614 final

- COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Closing the loop - An EU action plan for the Circular Economy

- COM(2005) 666 final Thematic Strategy on the prevention and recycling of waste

- COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Taking sustainable use of resources forward: A Thematic Strategy on the prevention and recycling of waste

- Directive (EU) 2018/851 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive 2008/98/EC on waste

- Directive (EU) 2018/851 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive 2008/98/EC on waste

- Directive (EU) 2018/852 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive 94/62/EC on packaging and packaging waste

- Directive (EU) 2018/852 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive 94/62/EC on packaging and packaging waste

- Directive 94/62/EC on packaging and packaging waste

- European Parliament and Council Directive 94/62/EC of 20 December 1994 on packaging and packaging waste

- Roadmap to a Resource Efficient Europe COM(2011) 571

- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Roadmap to a Resource Efficient Europe. COM(2011) 571

- Waste electrical and electronic equipment (WEEE) Directive 2012/19/EU

The objective of the Directive is to promote re-use, recycling and other forms of recovery of waste electrical and electronic equipment (WEEE) in order to reduce the quantity of such waste to be disposed and to improve the environmental performance of the economic operators involved in the treatment of WEEE. The WEEE Directive sets criteria for the collection, treatment and recovery of waste electrical and electronic equipment. The Directive is a recast of Directive 2002/96/EC. (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:197:0038:0071:EN:PDF>)

- Waste Framework Directive (2008/98/EC)

- Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives (Text with EEA relevance)

Или най-общо:

На европейско равнище, европейският пакет за кръгова икономика, приет през май 2018 г., задължава държавите-членки да създадат отделно събиране за текстил до 2025 г. ЕС също финансира научноизследователски и иновационни програми като Европейския план за действие за облекло (ЕСАР).

На национално ниво държавите имат способността да променят пазарните условия, за да насърчат добросъвестните участници. Данъчното облагане е инструмент, който насърчава из-

ползването на рециклирани влакна, производството на облекло за рециклиране, индустрия за преправяне. Регулаторите могат да налагат ограничения като въвеждането на задължителни гаранции. Във Франция Пътната карта за кръговата икономика (FREC) предвижда прилагането до 2019 г. на план за действие за борба с отпадъците от непродадени стоки по модела на хранителните отпадъци. От март 2017 г. мултинационалните компании имат задължение за бдителност към своите подизпълнители и трябва „да предотвратяват сериозни нарушения на правата на човека и основните свободи, здравето и безопасността на хората и околната среда“.

И накрая, държавите определят регулаторната рамка за състоянието на отпадъците с важни последици за заинтересованите страни по събирането и техните разрешения.

Съгласно последното Становище на Европейския комитет на регионите по Законодателни предложения за изменение на директивите за отпадъците (2017/C 017/09) „Пропусната е възможността да се запази целта от 70 %, както самата Европейска комисия предложи миналата година, при положение че рециклирането създава нови работни места на местно равнище и генерира по-малко емисии отколкото депонирането или изгарянето“.

Европейският икономически и социален комитет (ЕИСК) смята, че приемането на схемите за разширената отговорност на производителя (РОП) следва да бъде задължителна в държавите членки. С оглед на много различните резултати от схемите за РОП в държавите – членки на ЕС, той приветства въвеждането на минимални изисквания за схемите за РОП. Въпреки това тези разпоредби могат да бъдат подсилени, така че минималните изисквания да бъдат допълнително хармонизирани, по-специално чрез разясняване на ролите и отговорностите на заинтересованите страни по цялата верига за създаване на стойност, както и на тяхната финансова отговорност. В допълнение, законодателите следва да обмислят включването на специфични изисквания за РОП в Директивата относно опаковките и отпадъците от опаковки (30), за да ги направят по-ефективни. В предложенията на Комисията не се разглеждат в достатъчна степен социалните и свързаните с труда ползи и рискове на прехода към кръгова икономика (2). Не се предвижда необходимото адаптиране чрез обучение и образование на работната сила. Необходимо е да се идентифицират най-уязвимите сектори и работници, за да може за тях да бъде създаден пълен набор от подкрепящи структури.

Текстил и обувки

За текстил и обувки към момента са валидни нормативните актове, които са в сила за неопасни отпадъци от бизнеса, както и битовите отпадъци и сродни на тях. В някои страни са разработени конкретни схеми за прилагане на разширената отговорност на производителите (РОП) за постигане на поставени национални цели. Въведени са изисквания към лицата, които изпълняват дейности с текстилни отпадъци – събиране, транспорт, преработване, повторна употреба и рециклиране. За този тип отпадъци са в сила действащите актове и на ниво ЕС е въведено изискване за разделно събиране от 2025 – събиране, оползотворяване, обезвреждане. Следва да се има предвид, че отпадъците от текстил и обувки са част от битовите отпадъци и за тях важат всички изисквания за управлението им.

3.2.2. За страните от проучването

Държавите-членки носят пълна отговорност за цялата информация, предоставена от тях, относно транспонирането на правото на ЕС в националното законодателство. Това обаче не засяга резултатите от проверката от страна на Комисията на пълнотата и точността на транспонирането на законодателството на ЕС в националното право, както официално му е съобщено от държавите-членки. Събраните национални мерки за транспониране се актуализират ежеседмично. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/NIM/?uri=CELEX:32018L0851>

Австрия

По следните параметри

1. Пускане на пазара на продукти след употребата на които се образуват отпадъците – изисквания, отчетност
2. Задължения на потребителите
3. Задължения на общините
4. Задължения на бизнеса, работещ с тези отпадъци
5. Оползотворяване, рециклиране и обезвреждане – цели и изисквания към процесите

Държавите-членки носят пълна отговорност за цялата информация, предоставена от тях, относно транспонирането на правото на ЕС в националното законодателство. Това обаче не засяга резултатите от проверката от страна на Комисията на пълнотата и точността на транспонирането на законодателството на ЕС в националното право, както официално му е съобщено от държавите-членки. Събраните национални мерки за транспониране се актуализират ежеседмично. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/NIM/?uri=CELEX:32018L0851>

Национални мерки за транспониране, съобщени от държавите-членки относно: Директива (ЕС) 2018/851 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците.

Към момента само две от държавите-членки са транспонирали европейското законодателство в тази сфера, а именно:

Австрия – с два документа, влизащи в сила през май 2020

Transposition deadline: 05/07/2020

1. Oö. Abfallwirtschaftsgesetz 2009

Official publication: Landesgesetzblatt (LGBL.) ; Number: LGBL. Nr. 71/2009 ; Publication date: 2009-07-10

2. Gesetz vom 24. Jänner 2019, mit dem das Bgld. Abfallwirtschaftsgesetz 1993 geändert wird (Bgld. Abfallwirtschaftsgesetz-Novelle 2018)

Official publication: Landesgesetzblatt (LGBL.) ; Number: LGBL. Nr. 7/2019 ; Publication date: 2019-02-01

National website - ELI

и Румъния с един документ, влизащ в сила също през май 2020.

Transposition deadline: 05/07/2020

1. Ordonanța de urgență nr. 74/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 211/2011 privind regimul deșeurilor, a Legii nr. 249/2015 privind modalitatea de gestionare a ambalajelor și a deșeurilor de ambalaje și a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 196/2005 privind Fondul pentru mediu

Official publication: Monitorul Oficial al României ; Number: 630 ; Publication date: 2018-07-19 ; Page: 00003-00014

Норвегия

Законодателството в областта на отпадъците е в съответствие с това на ЕС³ и е със следните раздели:

- Chapter 1. Waste electrical and electronic equipment I. Introductory provisions
- Chapter 2. Handling of discarded refrigeration equipment containing CFC (not translated)
- Chapter 3. Batteries which are hazardous to the environment (not translated)
- Chapter 4. End-of-life vehicles
- Chapter 5. Collection and recycling of discarded tyres (not translated)
- Chapter 6. Take-back systems for beverage packaging Section
- Chapter 7. Packaging waste
- Chapter 8. Refund of taxes on HFCs and PFCs
- Chapter 9. Landfilling of waste
- Chapter 10. Incineration of waste
- Chapter 11. Hazardous waste
- Chapter 13. Transfrontier shipment of waste
- Chapter 14. Discarded insulating glass units containing PCBs
- Chapter 15. Cancelled
- Chapter 16. Radioactive Waste (not translated)
- Chapter 17. Common provisions on control, appeals, penal measures, etc.

Прилаганата система в Норвегия за управлението на отпадъците от текстил е доброволна и е част от Скандинавски ангажимент за повторна употреба и рециклиране на текстил.

Скандинавският ангажимент цели да обвърже заинтересованите лица с общите цели за редуциране на екологичния ефект от потреблението на текстил и да повиши на конкурентоспособността на скандинавския регион. Този ангажимент осигурява сертифицирана система от трета страна за легитимно устойчиво събиране, сортиране, повторна употреба и рециклиране на текстил от участващите играчи. Създадени са основните принципи на ангажимента, достъпни за доброволно присъединяване от нови участници – национални организации, общини, предприятия в сферите на събирането, сортирането, преработката и търговията с излезли от употреба текстил и обувки.

Франция

Законодателната рамка във Франция е специфична за всеки регион и се определя от местните власти. Повече информация има в следните линкове.

<http://www.dechets.picardie.fr/spip.php?rubrique68>

<https://www.ecotlc.fr/page-1-accueil.htm>

<https://www.ecologique-solidaire.gouv.fr/textiles-usages>

<https://www.europages.fr/entreprises/collecte%20textile.html>

<https://www.consoglobe.com/recyclez-textiles-usages-3305-cg>

³ <https://tema.miljodirektoratet.no/en/Legislation1/Regulations/Waste-Regulations/>

IV. ДЕЙСТВАЩИ ПРАКТИКИ

4.1. Норвегия⁴

Норвегия предлага разработването на система за управление на отпадъците от текстил на регионалното *Скандинавско сътрудничество* - една от най-обширните форми на регионално сътрудничество в света и в нея участват Дания, Финландия, Исландия, Норвегия, Швеция и Фарьорските острови, Гренландия и Оландските острови.

Скандинавско сътрудничество има традиции в политиката, икономиката и културата и цели създаването на силна скандинавска общност в границите на силна Европа.

Използваната публикация е резултат от възложено проучване за осъществяване на ангажимент за повторна употреба на текстилни изделия и има за цел да обвърже всички заинтересовани страни. Общата цел е намаляването на отрицателните ефекти върху околната среда на излезлия от употреба текстил.

Целта на проекта, както е посочено в предложението на Скандинавската група по отпадъците, е: „...развиването на обща система за изисквания за качество за компаниите за събиране, повторна употреба и рециклиране на текстил на база системата за доброволен ангажимент, организирана от общоскандинавски или от национални институции...”

Основните цели на бъдещата политика следва да са:

- Полагането на усилия за постигане на десетгодишната цел за повторна употреба на поне 50% от събрания текстил (в скандинавските страни или извън тях), като 90% от общото количество да бъде използвано повторно или, ако това не е възможно, рециклирано. Целта е стремеж към затворен цикъл на рециклиране вместо рециклиране с влошаване на качеството;
- Гарантиране, че всички участници спазват верифицираните от трета страна социални правила на поведение.

При разработката на модела в Норвегия се основава на няколко принципа:

- Доброволен ангажимент;
- Правила за поведение за управление на използвания текстил;
- Сертифициране и работа на системата;
- Насоки и приложение;
- Списък на лицата, подкрепящи доброволния ангажимент.

Доброволен ангажимент

Общата рамка за доброволно включване на отделните играчи в текстилната верига съдържа ангажименти по околната среда, социалното поведение, комуникацията, сътрудничеството и съответствието със законодателството както на общо ниво, така и специфични задължения за лицата в различните етапи на повторната употреба и рециклиране на текстил. Обект са облекла и домашен текстил.

Доброволният ангажимент се състои в действия за постигане на договорени цели за отрасъла, както и конкретни ангажименти за различните действащи лица в рамките на текстилната верига за създаване на стойност. Ангажиментът не е доброволна система за отговорност на производителите и не заменя други мерки за по-устойчиво управление на текстила в скандинавските държави.

⁴ http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?aq2=%5B%5B%5D%5D&c=10&af=%5B%5D&searchType=SIMPLE&sortOrder2=title_sort_asc&query=textile&language=en&pid=diva2%3A790973&aq=%5B%5B%5D%5D&sf=all&aqe=%5B%5D&sortOrder=author_sort_asc&onlyFullText=false&noOfRows=50&dswid=-2202

Целите на ангажимента са да:

- Позволи на легитимните участници да събират, сортират, използват повторно и рециклират текстил в сътрудничество с производители, вносители и търговци;
- Предотвратяване на незаконното събиране, износ и търговия с отпадъчен текстил;
- Повишаване на прозрачността на третирането на събирания текстил;
- Удвояване, в рамките на десет години, на дела на отпадъчния текстил от потреблението, събиран разделно в скандинавския регион, в сравнение с 2012г.;
- Усилия за постигане на десетгодишната цел за повторна употреба на поне 50% от събирания текстил (в скандинавските страни или извън тях), като 90% от общото количество бъде използвано повторно или, ако това не е възможно, рециклирано. Целта е стремеж към затворен цикъл на рециклиране вместо рециклиране с влошаване на качеството;
- Гарантиране, че всички участници спазват верифицираните от трета страна социални правила на поведение.

Правила за управление на използвания текстил

Правилата включват специфичните критерии, свързани със събирането, сортирането, повторната употреба и рециклирането на използвания текстил. Те се спазват от всяка организация, извършваща събиране, сортиране, повторна употреба и рециклиране на използван текстил, независимо дали е с благотворителна или търговска цел.

Критериите са за събирането в магазини, от домовете, както и с контейнери. Определени са и критерии за сортиране, рециклиране, повторна употреба и продажба на повторно употребяван текстил, както и за износа на използван текстил. Формулирани са и изисквания към прозрачност и докладване. Критериите са разделени на категории „доброволни“ и „задължителни“, като „доброволните“ се изпълняват според правилата на организацията, а „задължителните“ са задължителни за спазване и това спазване следва да бъде документирано.

За неправителствения сектор (работещи в полза на обществото) са формулирани десет критерии, от които шест задължителни.

Сертифициране и работа на системата

Всички практически аспекти на системата за сертификация, свързана с доброволния ангажимент и правилата за поведение са публично формулирани и достъпни в специален документ. Той предоставя информация за работата на системата, сертифициращите организации, процеса на сертифициране и бъдещото развитие на системата за сертифициране.

Ролята на сертификационния оператор е описана заедно с тази на помощния сертификационен комитет. Сертификационният оператор е организация, занимаваща се със сертифицирането - акредитирани проверяващи, създаване на системата, информация и поддръжка на регистрите на сертифицирани лица и сертификационни такси. Сертификационният оператор не извършва сертификационни одити, но одобрява организациите и лицата, които ги извършват, на базата на предварително определени критерии. Сертификационният комитет се състои от представители на различните заинтересовани лица, участващи и ползващи се от системата, и подпомага сертификационния оператор в създаването на системата. Той гарантира, че системата може да се адаптира към променящите се условия и е подходяща за процесите на повторната употреба и рециклиране на текстил.

Документът описва и процеса на сертифициране с необходимата документация, сроковете на валидност и проверките за сертифициране. Описани са таксите за сертифициране за различните участници и условията за определянето им. Предоставени са и предварителните логотипи и условия за използването им.

Насоки и приложение

Предлаганата система изисква извършването на тестове, при които критериите да бъдат изпробвани, за да бъдат открити възможните проблеми, които се нуждаят от решение преди цялостно внедряване на системата. Ръководният документ предоставя насоки за извършване на тестовите и стартиране на системата. Той предоставя базова структура за периода на тестове и последващо преразглеждане на критериите.

По време на процеса на внедряване на системата не е имало определен сертификационен оператор, готов да обслужва системата. В документа е представено кратко описание на важните фактори за определяне на сертификационен оператор и анализ на съществуващите организации, като насоки за бъдеща работа за определяне и назначаване на оператор на системата.

Със създаването на доброволния ангажимент са определени и критериите за определяне на ниво, на което управлението на използвания текстил да доведе до постижима устойчивост. Финалната формулировка на документите за доброволния ангажимент, Правилата за поведение и Сертификация и работа на системата е възможно да е трудна за разбиране от организации, които не са включени в процеса на създаването им. Ето защо са разработени насоки с по-подробно описание на критериите.

Списък на участниците в доброволния ангажимент

Списъкът включва лица от производители и общини до неправителствени организации и търговски организации, занимаващи се със събиране на текстил от целия скандинавски регион.

4.1.1 Доброволен ангажимент

Конкретните цели на ангажмента са да:

- Позволи на легитимните участници да събират, сортират, използват повторно и рециклират текстил в сътрудничество с производители, вносители и институции;
- Елиминира незаконното събиране, износ и търговия с отпадъчен текстил от потреблението;
- Повиши прозрачността на съдбата на събирания текстил и целта на събирането и да повиши обществената подкрепа за организациите, занимаващи се със събирането;
- Удвои, в рамките на десет години, дела на отпадъчния текстил от потреблението, събиран разделно в скандинавския регион, в сравнение с 2012г.;
- Полагането на усилия за постигане на десетгодишната цел за повторна употреба на поне 50% от събирания текстил (в скандинавските страни или извън тях), като 90% от общото количество бъде използвано повторно или, ако това не е възможно, рециклирано. Целта е стремеж към затворен цикъл на рециклиране вместо рециклиране с влошаване на качеството;
- Гарантиране, че всички участници спазват верифицираните от трета страна социални правила на поведение.

Такси – предвиждат се за сертифициране, управление и развитие на системата. Липсата на плащане ще се счита за основание за изключване от системата.

Съответствие с изискванията и удостоверяване

Неспазването на критериите, посочени в доброволния ангажимент и свързаните с него документи, може да доведе до предупреждение и до изключване от системата. Незначимите нарушения на критериите по време на одит могат да бъдат коригирани и трябва да бъдат докладвани според документа за работа на системата. Одитите трябва да се извършват на всеки три години, като по всяко време могат да се извършват непланирани одити върху всички критерии или част от тях.

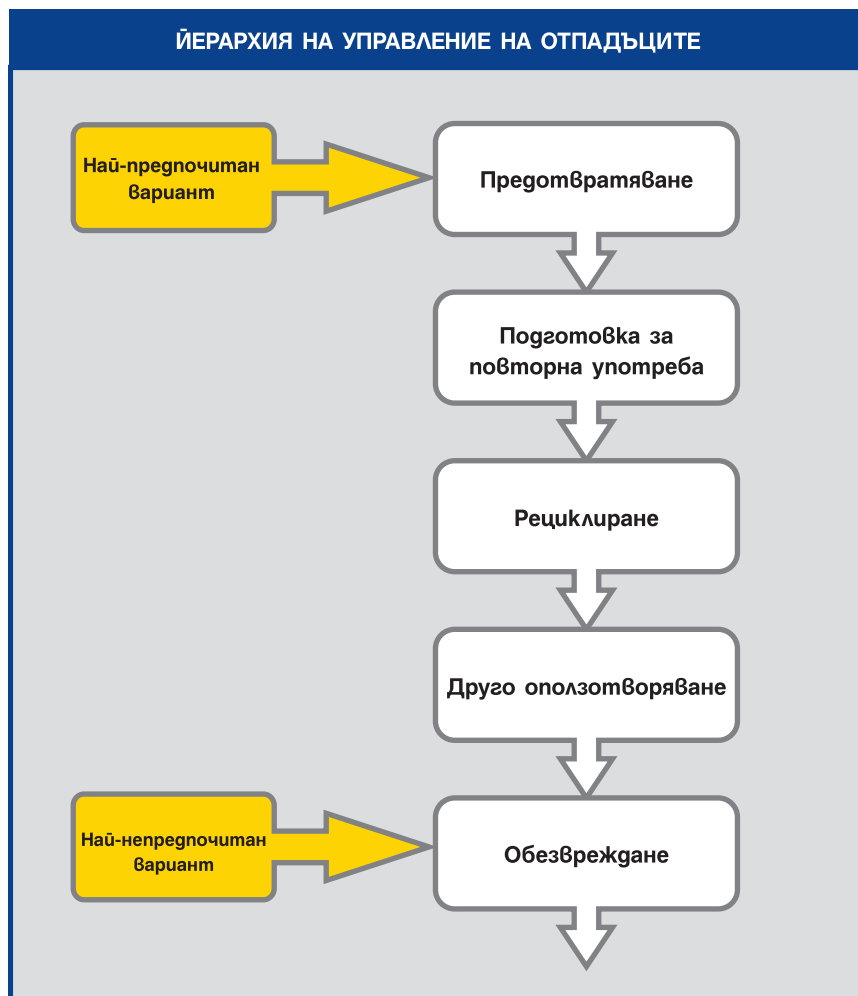

4.1.1.1 Ангажименти

В системата са разписани ангажиментите, задължителни за всички подписали лица.

По околна среда

Всички участници трябва да управляват текстила и текстилните отпадъци в съответствие с йерархията на отпадъците, посочена в Рамковата Директива за отпадъците на ЕС 2008/98/ЕО и нейните изменения. В допълнение трябва да бъде даван приоритет на рециклирането със затворен цикъл пред рециклирането от ниска степен или рециклирането с влошаване на качеството.

Социален

Включилите се участници и техните партньори, които се задължават да спазват критериите на доброволния ангажимент, трябва да разполагат със социални правила на поведение, съответстващи на принципите на Инициатива на бизнеса за социални ангажименти или друго подобно.

Комуникация и насърчаване

Участниците трябва да уведомят своя персонал и клиенти за ангажимента, за да гарантират, че те познават ангажимента и да го превърнат в стандарт за събиране, сортиране, повторна употреба и рециклиране на текстил в скандинавския регион и извън него. Информацията може да бъде разпространена чрез уебсайт, в магазини, платформи в социалните медии или други.

Сътрудничество

Участниците трябва да поставят на преден план сътрудничеството с други участници, когато това е възможно.

Съответствие с националното и международното законодателство

Всички участници трябва да спазват местните, регионалните, националните и международните закони и регламенти. При конфликт между ангажимента и законодателството, предимство ще има законодателството, като системният оператор трябва да бъде уведомен за отклонението.

4.1.1.2 Ангажименти на организациите

Организации, събиращи текстил, сортиращи текстил, рециклиращи организации и търговци за повторна употреба са участниците, които събират, сортират, подготвят за повторна употреба и рециклират текстил. Те приемат да следват Правилата за поведение, определени от доброволния ангажимент. Техните дейности трябва да са насочени към постигане на общата цел на системата.

Вносителите и производители на текстил са участниците, които са приели ангажимента и внасящи нов текстил на скандинавския пазар. Те могат, когато това е възможно, само да си сътрудничат с другите участници в рамките на този ангажимент по отношение на събирането, сортирането, повторната употреба и рециклирането на текстил. Активно и прозрачно следва да информират за ангажимента в магазини, уебсайтове или чрез други канали като достоверен начин за потребителите как да се освобождават от използвания текстил. Информацията трябва да включва допълнителна информация за системата, като препратка към уебсайта на системата. Могат да предлагат сътрудничество на пазарен принцип на конкретна организация, събираща текстил. Вносителите и производителите могат да извършват събиране, сортиране, повторна употреба и рециклиране в съответствие с правилата на системата.

Общините трябва да насърчават и/или да си сътрудничат с участниците, извършващи събиране, сортиране, повторна употреба и рециклиране на текстил като начин за потребителите да се освобождават от използвания текстил. Те трябва, когато това е възможно, да избират участниците при издаването на разрешения за събиране в общината. Трябва също така да предприемат действия срещу незаконното събиране на текстил и да насърчават разделното събиране на текстилни отпадъци. Общинските администрации могат да оформят обществените поръчки така, че да отговорят на критериите в ангажимента за управление на използвания текстил и текстилни отпадъци. Те могат да изпълняват дейности по събиране, сортиране, повторна употреба и рециклиране в съответствие с правилата.

Предприятия, които събират отпадъци, трябва да насърчават и/или да си сътрудничат с участниците в системата, извършващи събиране, сортиране, повторна употреба и рециклиране на текстил като легитимен начин за потребителите да изхвърлят използвания текстил. Фирмите, които събират отпадъци, трябва да стимулират разделното събиране на текстил и текстилни отпадъци. Те могат да извършват събиране, сортиране, повторна употреба и рециклиране в съответствие с правилата.

4.1.2 Правила за управление на използвания текстил

Тези правила за поведение са част от доброволния ангажимент, подписан от участниците в текстилната верига за създаване на стойност. Те предоставят правила и насоки за осигуряване на устойчиво и отговорно събиране, сортиране, повторна употреба и рециклиране на използвания текстил. Насочени са към всяка организация, извършваща събиране, сортиране, повторна употреба и рециклиране на използван текстил. Всички критерии, които биват проверявани в рамките на даден одит са отбелязани с (Сх.х), за да визуализират ясната връзка между резултата от одита и критериите в правилата за поведение.

Информация, прозрачност и докладване

Всички изисквания за поведение, маркирани като „задължителни“ трябва да могат да бъдат удостоверени при сертифициране или повторно сертифициране (C2.1).

Проследимостта на текстила трябва да е възможна до крайната точка на потребление, била тя при частни клиенти, рециклирани продукти или депониране или изгаряне (C2.2).

Участниците са отговорни за събирането на цялата информация надолу по веригата. Ако е налице сътрудничество с друг участник надолу по веригата, комбинираните дейности трябва да отговарят на критериите (C2.3).

Документацията трябва да включва касови бележки за всяко прехвърляне на текстила към или от участниците и организациите за сортиране, препродавачите или рециклиращите организации. Организациите за сортиране, препродавачите и рециклиращите организации трябва да могат да удостоверят пътя на приетия от тях текстил (цялостно или конкретно за участника), пряко с касови бележки или чрез сертификация от трета страна (C2.4).

Целият събран текстил трябва да бъде документиран с тегло или обем и произход (C2.5). Допълнителна информация за изискванията за докладване може да бъде намерена в указанията за сертификация и работа на системата.

Събиране на текстил

За лицата, предаващи използван текстил към организациите за събиране трябва да е ясно къде отива текстила, каква е целта на събирането, кой извършва събирането и как да намерят повече информация за сертификационната система (C3.1).

Общо събиране - Организациите за събиране не трябва да приемат текстил, за който е известно, че е незаконно събран и с несигурен произход (C3.2). Организациите за събиране трябва да приемат целия останал текстил, който е чист и безвреден. Това включва скъсан, износен текстил или такъв с нарушена цялост (като единичен чорап). Тази информация следва да бъде разяснена на потребителя (C3.3).

Събиране в магазини

В магазините следва да е налице ясна и коректна информация за събирането включително име и данни за контакт на организацията за събиране, препратка към системата и основната цел на събирането на текстил (C3.4).

Събиране от домовете

Организациите, събиращи текстил трябва да определят ден за събирането (C3.5). Трябва да е налице ясна и коректна информация за събирането включително име и данни за контакт на организацията за събиране, препратка към системата и основната цел на събирането на текстил (C3.6). На потребителя следва да се предостави ясна информация кои продукти ще се приемат. (C3.7).

Ако даден материал не се събира, тъй като не е текстил, повреден е или е замърсен, на потребителя трябва да бъде предоставена информация в писмен вид (C3.8).

Събиране в контейнери

Контейнерите за текстил трябва да се поставят само след получаването на разрешение за това от компетентния орган и/или от притежателя на терена. Трябва да е налице ясно и коректно обозначение на контейнерите за текстил, включително име и данни за контакт на организацията за събиране, препратка към системата, включително лого, и основната на събирането на текстил (C3.10).

Стикерите или подобните обозначения трябва да бъдат поставяни на капациите на контейнерите, посочвайки кои материали се събират. Това трябва да е координирано с изискванията общото събиране. Когато това е приложимо, може да бъде поставена информация на няколко езика (C3.11). Местата, определени за поставяне на контейнерите, трябва да бъдат добре поддържани и в зоната, непосредствено около тях не трябва да има отпадъци или текстил (C3.12). Органи-

зациите, събиращи текстил, трябва да се уверят, че контейнерите са изпразвани често и са ясно обозначени с данни за контакт в случай на поява на проблем (C3.13).

Сортиране

Организациите, сортиращи текстил, не трябва да приемат текстил, който произхожда от незаконно събиране или е текстил с неизвестен произход (C4.1). Те трябва да докладват ефективността на сортирането в проценти на единица тегло или обем на получения текстил, чиито следващ етап на обработка е:

- Повторна употреба (C4.2);
- Рециклиране (C4.3);
- Изгаряне с възстановяване на енергия (C4.4);
- Сметище или изгаряне без възстановяване на енергия (C4.5).

Ефективността на сортиране, както е описано, трябва да бъде измервана за всеки отделен доставчик или като общ остатък от получения материал, който не е включен в ефективността на сортиране за конкретен доставчик (C4.6).

Рециклиране

Организациите, рециклиращи текстил, трябва да изчисляват степента на рециклиране в процент на единица тегло или обем на получения текстил и разпределението между категориите рециклирани продукти (C5.1). Те трябва да докладват за третирането на остатъците (C5.2).

Повторна употреба (включително продажба)

Продажбата на текстил от сертифицирана организация може да се включи в сертификационната система само ако целия повторно използван текстил е част от системата. Продажбата на сертифициран текстил заедно с нов текстил е разрешена ако е ясно, че новият текстил не е събиран в рамките на сертификационната система. (C6.1).

Трябва да бъде докладван процента на продадения (или дарен) използван текстил като дял от получения използван текстил, заедно с данни за третирането на непродания текстил. Само продадения или дарен (реално повторно използван от крайния потребител) текстил може да бъде включен за повторна употреба (C6.2).

Износ

Събраният използван текстил трябва да бъде продаван само на компании с необходимата компетентност по отношение на работа с този материал (C7.1).

Еднозначни правила, като тези, описани в тези правила за поведение, важат за износа на текстил за битово сортиране, повторна употреба (продажба) и рециклиране. За документиране на дейността на международните организации може да бъде използвана и друга съществуваща сертификация от трета страна, гарантираща съответствие с критериите за сертифициране.

Екологична ефективност

Събраният текстил трябва да бъде обработван в съответствие с йерархията на отпадъците, посочена в Рамковата директива за отпадъците (2008/98/ЕО) (C8.1).

Годишно поне 50% от събрания текстил трябва да бъде използван повторно, независимо дали за повторна употреба за благотворителност, продажба или износ от организация, гарантираща качеството на повторна употреба (C8.2). Годишно поне 90% от събрания текстил трябва да бъде използван повторно или като ресурс за рециклиране. Рециклирането трябва да има материална

ефективност от поне 60%. Рециклирането на текстил, който не е подходящ за повторна употреба, трябва да се извършва според най-добрата налична техника, като се дава приоритет на рециклиране със затворен цикъл пред рециклирането от по-ниска степен (C8.3). Участниците са изпълнили критериите за екологична ефективност, ако предоставят текстил за повторна употреба и предават остатъка на друг участник в съответствие с критериите C8.2 и C8.3 (C8.4).

Събраните изделия, които не са текстил, не трябва да бъдат включвани в изчисленията, независимо че са отпадък или друг продукт, с изключение на обувки. Ако са включени обувки, това трябва да бъде ясно посочено (C8.5).

Обща екологична ефективност

Всички участници трябва да работят активно за ефективно управление на текстила в рамките на всички етапи на жизнения му цикъл. Това включва транспорт, съхранение и всички други дейности, свързани със събирането, продажбата/повторната употреба, сортирането и рециклирането на текстил (C8.6).

Употреба на химикали

Всички участници трябва да отстраняват използвания текстил, който съдържа опасни или друг вид нежелани химикали (C8.7).

Социална ефективност

Участниците с цел социална полза могат да използват лого, включващо текст „за социална полза”. Тъй като социалните ползи могат да са широк набор от дейности, трябва да бъдат спазени шест от критериите, изброени по-долу, за да бъде включен текста за социална полза. Първият или вторият критерий трябва да бъде спазен за всички организации, деклариращи, че работят в социална полза.

Организация в социална полза трябва (за поне шест от следните критерии) (C9.1):

1. Да реинвестира печалба основно в собствени или подобни предприятия;
2. Да е с нестопанска цел;
3. Да има за основна цел интегрирането на хора с увреждания в намирането на работа и/или задържането ѝ;
4. Да създава партньорства чрез собственост, договори или по други документиращи начини (като членство);
5. Да е структурно независима от обществения сектор;
6. Да е сертифицирана за благотворителен статут ;
7. В нея да работят основно доброволци;
8. Да разполага с ясна и прозрачна отчетност (счетоводство);
9. Да защитава равенството и равните права на хората;
10. Да има за основна цел подобряването на условията на живот за хора, живеещи в изключително трудни условия.

Комуникация

Цялата комуникация за сертифицирането и събирането, повторната употреба/продажбата, сортирането и рециклирането на текстил, трябва да е ясна и да съдържа препратки към уебсайта на сертификационната система. Използването на лого се позволява само ако е в съответствие с условията, посочени в оперативния документ за сертификационната система (C10.1).

4.1.3. Сертифициране и работа на системата

Работа на сертификационната система

Сертификационната система се състои от оператор, сертификационен комитет и критерии за сертификация. Този раздел предоставя описание за техните роли и отговорности.

Роля и функции на сертификационния оператор

Основната роля на сертификационния оператор е поемането на отговорност за:

- Насърчава повторната употреба и рециклиране на текстил;
- Популяризира сертификационната система;
- Сертифицира участниците;
- Дефинира необходимия разход за функционирането на системата и размера на таксите за сертифициране;
- Информира съответните заинтересованите лица за същността и ползата от рециклирането и повторната употреба на текстила и за това как функционира системата;
- Поддържа регистър на плащанията на всички участници в системата;
- Поддържа статистически данни за събирането, рециклирането и повторната употреба на текстил от участниците в системата;
- Съхранява всички регистри според стандартите за минимален брой години;
- Налага санкции за лоши практики или незаконни дейности;
- Планира развитието на системата;
- Информира участниците и широката общественост за развитието на системата и новите сертифициации;
- Публично оповестява документация от заседанията на сертификационния комитет;
- Разследва докладваните нередности при сертифицираните организации.

Роля и функции на сертификационния комитет

Сертификационната система трябва има комитет, който да подпомага оператора на системата при взимането на решения по отношение на развитието на системата, одобрението на проверителит в системата, определянето на такси и по общи въпроси, свързани със сертификацията.

Сертификационният комитет трябва да се състои от 8-10 члена, като поне:

- 2 от тях са производители или вносители;
- 2 от тях за представители на правителството;
- 2 от тях са организации, събиращи или сортиращи текстил.

Членовете на комитета се назначават от оператора на сертификационната система, заедно с представители на правителствата. Всяка от горепосочените категории може също така да бъде представена от филиали на организации. При избора на комитета се цели представяне на множество организации и страни, с оглед гарантирането на широко представителство.

Преразглеждане на сертификационната система и критерии

Преразглеждането на сертификационната система се прави един път годишно.

Сертифицираща организация

Сертификацията може да бъде извършена или от акредитирана организация за сертифициране или от индивидуален проверител. В системата няма такса, свързана с индивидуалните проверки.

Акредитирани сертификационни организации

Сертифициращите организации могат да извършват сертификационни одити, при условие, че са акредитирани от дадена акредитационна агенция (като SWEDAC). На уебсайта на системата трябва да има списък на акредитираните сертификационни организации.

Индивидуални проверители

Индивидуалните проверители могат да извършват сертификационни одити, при условие че са одобрени от оператора на сертификационната система.

Общите изисквания са индивидуалните проверители са:

- Независими от организациите, които ще бъдат сертифицирани;
- Познаване на текстилната промишленост;
- Познаване на прозрачността и проследимостта на движението на текстила;
- Задълбочени знания за доброволния ангажимент, правилата за поведение и работата на сертификационната система;
- Опит с поне 5 одити като трета страна на системи за качество ;
- Задълбочени знания за Критериите за одит на системи за управление според ISO19011.

Кандидатурите за индивидуални проверители трябва да бъдат изпращани до сертификационния оператор и да бъдат разглеждани от сертификационния комитет. Първата сертификация, извършена от индивидуален проверител, трябва да бъде задълбочено прегледана от сертификационния оператор и сертификационния комитет, за да се гарантира съответствие с критериите за сертифициране. След одобрение могат да бъдат извършвани проверки на извадки от бъдещите сертификации от сертификационния оператор.

На уебсайта на системата трябва да има списък с одобрените индивидуални проверители.

Сертификация

Сертификацията може да бъде извършена както за юридическо лице, така и за организация, състояща се от няколко юридически лица.

Сертификационен процес

Изисквания към кандидата преди сертификацията.

- а) Попълване на заявление за сертифициране на уебсайта на системата;
- б) Свързване с акредитирана организация за сертифициране или индивидуален проверител за извършване на сертификационния одит;
- в) Подготвяне на цялата необходима документация, както е описано в точка „Документация“;
- г) Извършване на одита от сертифициращия орган, вж. контролния списък в приложението ;
- д) Извършване на посещения на място на 1 – 10 места от сертифициатора ;
- е) Сертификаторът изпраща одитен доклад до сертификационния оператор;
- ж) Ако той бъде одобрен, се заплащат приложимите такси и се издава сертификат.

Обърнете внимание, че договореностите между акредитирания сертификационен орган или индивидуалния проверител, извършващ сертификационен одит и организацията, желаеща сертификация, не включва оператора на сертификационната система. Ако кандидатурата за сертификация не бъде одобрена от оператора на сертификационната система, няма да бъдат начислявани такси.

Документация

Спазването на всички критерии трябва да бъде документирано надлежно. Всички сделки, при които текстилът променя своя собственик трябва да бъдат надлежно документирани и представени на одитора.

Резултатността на всички действащи лица надолу по веригата трябва да бъде надлежно документирана и налична за одитора⁵.

В случай на нередности в рамките на предходния сертификационен период, те, заедно с корекциите, трябва да бъдат документиращи и предоставени на одитора.

Валидност на сертификацията

Сертификатът обичайно е валиден за 3 години.

Ако са направени значителни промени в дейността на участника в рамките на този период, трябва да бъде извършена допълнителна сертификация. Ако е налице несигурност относно дали дадена промяна представлява значителна промяна, операторът на сертификационната система трябва да бъде уведомен.

За нередности, открити в рамките на сертификационния период, вижте по-долу.

Доклади за нередности и проверки на извадки

В рамките на валидността на дадена сертификация, могат да бъдат извършвани проверки на извадки на дейността на участника. Те включват, но без да се ограничават до:

- Посещения на място;
- Случайни проверки на спазването на критериите;
- Заявки за доклад за отклонения.

Докладите за откритите нередности могат да бъдат изпращани по всяко време на оператора на сертификационната система за разследване.

Ако бъдат открити нередности, операторът на сертификационната система ще изпрати заявка за коригиране и разяснение на нередността. Неспазването на това изискване може да доведе до изключване от системата и прекратяване на сертификацията.

Лого

Ангажиментът включва редица логa. Те могат да бъдат използвани само при условие, че е получено писмено разрешение за това от оператора на системата. Логата са сходни, като за различните цели се променя само съпътстващият текст.

Такси

Сертификационната система е с нестопанска цел и таксите трябва да бъдат адаптирани, така че да покриват само оперативните разходи на системата. Таксите, заплатени на

⁵ Участниците във връзка с одитираното лице в рамките на веригата за създаване на стойност, като организация за сортиране, наета от сертифицирана организация за събиране на текстил.

акредитирани сертификационни организации и индивидуални проверители за сертификационни одити не са представени тук и се определят под формата на отделни споразумения между тях и организацията, кандидатстваща за сертификация. Представените тук такси са предварителни и са обект на промени.

Сертификационни такси

Сертификацията включва такса за сертификационната система в допълнение към разхода за одобрения сертификационен орган (който се договаря пряко с одобрения сертификационен орган). Таксата покрива администрирането на сертификата в рамките на периода на валидност.

Сертификационната такса се определя от оператора на сертификационната система, заедно със сертификационния комитет.

Възможен вариант на таксата е 600 евро + ДДС.

Годишни такси

Сертифицираната организация за събиране на текстил трябва да заплати годишна такса на сертификационната система. Таксата включва развитие, комуникация и обща работа на системата. Годишната такса се определя от оператора на сертификационната система, заедно със сертификационния комитет. Неплащането на годишната такса ще доведе до изключване и изтегляне на сертификацията.

За организации съответно *събиращи, сортиращи, използващи повторно и рециклиращи текстил* годишната такса е диверсифицирана на база събраните суми от текстил годишно:

За бизнес организации, подпомагащи сертификационната система, годишната такса е диверсифицирана според броя на служителите:

Общините, подпомагащи сертификацията, са освободени от годишни такси.

Събрани суми	Съответстващ размер	Вероятна годишна такса
≤ 100 тона	Малък	100 Евро + ДДС
$100 >= 1\,000$ тона	Среден	500 Евро + ДДС
$1\,000 >= 10\,000$ тона	Голям	1 000 Евро + ДДС
$>10\,000$ тона	Много голям	2 500 Евро + ДДС

Други такси

Операторът на сертификационната система може да изиска такси за напомняне и други.

Брой служители	Съответстващ размер	Вероятна годишна такса
1 – 10	Малък	100 Евро + ДДС
11 – 250	Среден	500 Евро + ДДС
>250	Голям	1 000 Евро + ДДС

4.2. Швеция

Швеция

В страната е направено проучване за съществуващите политики в подкрепа на повторна употреба, използването и удължения живот на текстилни изделия.

В анализа, предшестваш изследването (Watson et al, 2017) са идентифицирани десет различни инструмента за подкрепа на политиката за удължаване живота на облеклото. Целта на този доклад е да избере три от тях и да оцени техните икономическите, екологичните и социалните ефекти. Трите инструменти, избрани за допълнителна оценка са:

- Субсидия за заплати, предназначена за предприятия, които удължават живота на текстила
- Център за знания, подпомагащ предприятията при стартиране или преминаване към по-устойчиви модели (кръгова икономика)
- Фонд за стартиращи предприятия / преход към устойчиви бизнес модели / инициативи, които разширяват активността и срок на експлоатация на текстила.

	Резултати за фирмите	Разходи за правителството	Резултати за околната среда, по-малко нови текстилни изделия на пазара всяка година	Социални ефекти / по-носимост на разходите	Разходи за удвояване живота на 1 текстилни изделия
Субсидии за заплати	2000 служители повече със заплата от субсидии	175 милиона SEK	1500 тона	Може да допринесе за интеграция - добри	117000 SEK
Център за знания	3% увеличение на оборота на 100 фирми	500 Евро + ДДС	100 Евро + ДДС	100 Евро + ДДС	100 Евро + ДДС
Фонд за стартиращи предприятия	10% увеличение на оборота на 25 фирми	3 милиона SEK	75 тона	добри	40000 SEK

Ефективността на разходите на инструментите - т.е. разходите за внедряване или администриране на единица полза са сходни. Центърът за знания има най-високо ефективно разходване на средствата поради ниските разходи и голям потенциален брой участващи компании. По отношение на намаляването на въглеродни емисии трите инструмента имат ниска ефективност в сравнение с редица други прилагани схеми. Те обаче също водят до създаване на работни места и редица други ползи за околната среда. Субсидията за заплати също може да доведе до социални придобивки, ако е свързана със заетост на хора в неравностойно положение.

И трите инструмента могат да допринесат за дългосрочната промяна в пазара на текстила. Нещо повече, те са много съвместими помежду си и могат да се използват заедно, за да осигурят сравнително силни движещи сили за преход към споделяне, поправка и внедряване на бизнес модели на шведския пазар на текстил. И трите инструмента се разглеждат като разумни или с висока приемливост както за правителството, така и за текстилната промишленост и са сравнително лесни за изпълнение.

Субсидии за заплати за хора с трудности при намиране на работа, предназначена за т. нар. сектор „повторна употреба“ (Холандия и Фландрия)

Секторът повторна употреба включва социални предприятия, работещи в рамките на събирането, обработката и продажба на стоки за повторна употреба / рециклиране. Включва дрехи,

мебели, електроника, книги, игри и др. Тази субсидия за заплати съществува от средата на 90-те години и в двете страни, но често се преразглежда и вероятно ще бъде прекратена във Фландрия. Изглежда субсидията има успех по отношение на увеличаване на повторната употреба и рециклирането в комбинация с поддръжката на социално слаби лица. Фландрия е поставила цел за сектора да постигне 7 кг продажби на жител на година до 2022 г. за стоки за многократна употреба. През 2016 г. в сектора са били заети 4200 души и са обработили 73 784 тона (11,4 кг / човек от населението) на потенциално използвани стоки от населението и предприятия. 5,3 кг на човек от населението са продадени за повторна употреба в магазините от които 0,5 кг / човек от населението са текстилни изделия. 28% от събрания текстил е препродаден в магазините за повторна употреба. Останалата част предимно се изнася..

Субсидии за заплати за съоръжения за сортиране на текстил, предназначени за хора с трудности при намиране на работа (Франция).

Франция има въведена разширена отговорност на производителя (РОП) за текстил и обувки. Производителите заплащат на централна организация с нестопанска цел EcoTLC такса според количествата текстил, който пускат на пазара. След това тези пари се използват по много начини за постигане на целите за събиране, повторна употреба и рециклиране на текстил. Едно от тези приложения е да плаща субсидии за съоръжения за сортиране, където събраният текстил е сортиран в различни категории за повторна употреба и рециклиране. Тази субсидия е въведена от разпоредбите, които определят РОП системата. Сортиращите предприятия са една от слабите връзки във веригата на стойността при текстила. Чрез подкрепа за тях се поддържа цена на килограм за събрания използван текстил, достатъчна за да даде стимул на фирмите да увеличат процента на събиране. Ставката за събиране във Франция се е увеличила от 18 процента от таксата през 2010 г. (малко след приемането на регламентите) до 36 процента през 2016 г. Освен това към тази национална политика, Париж въвежда подкрепа за така нареченото рециклиране чрез субсидия за заплати по модела на магазините за повторна употреба в Холандия и Фландрия (Париж, 2017).

Субсидии за заплати се предоставят на завършили в последните години професионално обучение в областта на биотехнологиите, околната среда и други сектори (Канада). BioTalent Canada - национална асоциация с нестопанска цел за управление на човешки ресурси за биоикономиката на Канада - наскоро обяви удължаването на инициативата си за субсидиране на заплати. Финансираната от федералната програма ще осигури 2,3 милиона долара субсидии за заплати, за да се открият над 200 нови работни места през следващите две години. Допустимите компании ще са тези с политика по устойчиво развитие или такива с продукти или услуги, които непосредствено намаляват на въглеродния отпечатък, подобряват рециклирането или намаляват отпадъците. Субсидиите за възнаграждения имат положителни исторически данни за най-вече кариерата за новозавършили в областта на биотехнологиите и подпомагащи достъпа до финансиране за наемане от малки и средни предприятия (МСП) на нови лица. Според доклад за младежката заетост на BioTalent Canada за пазара на труда за 2017 г., почти 85% от новите висшисти запазват заетостта на пълен работен ден дори след приключване на субсидията им за заплати. BioTalent има дълъг опит в успешното прилагане програми за субсидиране на заплати и ще изплаща над 10,3 милиона долара за да създаде 1400 работни места, през следващите четири години. Програмата „Зелени работни места“ ще бъде важен елемент на новото развитие (BioTalent Canada, 2018).

Фондове за стартиращи предприятия

Grøn omstilling fund (Дания)

Фондът съществува от началото на 2013 г. до края на 2015 г. с цел предоставяне на помощ за зелени бизнес модели в различни сектори. Според подпомаганите компании, са открити 120 нови

работни места на пълен работен ден и увеличен доход от 30 милиона DKK (много по-малка от стойността на фонда). Фондът има различни схеми за оказване на подкрепа, включително дейност на центъра за знания (Erhvervsstyrelse, 2016):

- Съфинансиране за развитие на бизнеса (предоставени 60 милиона DKK подпомагат 33 концепции за разработване на продукти и бизнес модели с голям потенциал);
- Специална група за силна индустриална симбиоза (безплатна проверка на ресурсите за 516 компании) разкривайки техния потенциал чрез зелени индустриални симбиози. 172 компании с идентифициран потенциал и 78 за по-нататъшно развитие са получили финансиране. От 172те компании, 11 процента с идентифицирани потенциални симбиози са изпълнени и още 37% продължават работата);
- Ускорена програма за нови зелени бизнес модели (помощ за 29 компании по фаза 1 и 15 компании по фаза 2 за развитие и тестване на пилотни концепции. Финансирането е до 250 000 DKK за първата фаза и до 1 милион DKK за втората.);
- Партньорства (подпомогнати 8 партньорства за общо 20 милиона DKK в разпространението и споделяне на знания между компаниите);
- Анализ на ефективността на ресурсите и кръговата икономика (разработване на анализ и доклади за подпомагане на бизнеса

Източна програма (Швеция)

Тази програма стартира през 2016 г. и се ръководи от Винова, Шведската агенция по енергетика и Formas - национална иновационна платформа за представители на шведската индустрия, управление на отпадъците и изследвания. Целта е Швеция да стане световен лидер в кръговата икономика. Първият етап ще продължи от 2016-2018 г., но планът е да се удължи програмата за общо дванадесет години. Стратегическата програма определя иновационни програми и след това установява икономическа и друга подкрепа за проекти и други дейности, които допринасят за визията и целите. Финансова подкрепа може да бъде получена за три отделни типа проекти в зависимост от зрелостта на концепцията: проекти за разработка на научни изследвания / идеи, иновационни проекти и демонстрационни проекти. Проектите за развитие на научни изследвания / идеи могат да получат максимум 70% финансиране, иновационни проекти 50% финансиране и демонстрационни проекти 35%.

Център за знания

Шведската агенция за икономически и регионален растеж управлява широк кръг от центрове на знанието. Те достигат до между 5 и 88 компании годишно по данни на Шведска агенция за икономически и регионален растеж, 2017 г.

Като цяло програмите са създадени, за да поддържат конкурентоспособността на шведската икономика и жизнеспособен бизнес сектор и са насочени главно към подпомагане на компаниите за да се ангажират повече с глобалната икономика. Програмите на знанието имат за цел да подобрят настоящата позиция на шведския бизнес чрез засилено познание и улесняване чрез мрежи и финансиране. Не всички програми имат устойчивостта като основна цел, но финансираните проекти например по програма „Иновации експрес 2016“, се отнасят към устойчиви решения и кръгова икономика.

Дейностите, предлагани от програмите, варират от коучинг и съвети относно регулирането на ЕС, иновациите, създаването на мачове, работата в мрежа и финансовата подкрепа. Резултатите и въздействията от програмите, които могат да бъдат оценени на този етап, са положителни за участващите фирми. Например резултатите от Innovation Express 2016 показват: 70% от участва-

щите в Швеция фирми са идентифицирали нови пазарни възможности; 80% са получили достъп до нови бизнес партньори; 50% сега имат партньори от други бизнес сектори; 10% са инициирали проекти за изследователска и развойна дейност.

Като част от усилията за намаляване на въздействието върху околната среда, причинено от консумацията на текстил, Шведската агенция за защита на околната среда (ЕРА) е предложила цел за намаляване на количеството текстил в остатъчните отпадъци с 60 процента през 2025 г. в сравнение с 2015 г., и 90 процента от отделно събраните текстилни отпадъци се подготвят за повторна употреба или рециклиране.

Способността за постигане на тези амбициозни цели зависи до голяма степен от това дали събирането и обработката на събрания използван текстил остава икономически изгоден за участниците във веригата на стойността. Икономичността на тези дейности зависи и от двете условия за събиране в Швеция и на световните пазари за повторна употреба и рециклиране от много големи част от използвания текстил, събран в Швеция, се изнася.

В проведено проучване през 2018 г. на шведската модна индустрия⁵ се разглежда динамиката на пазара, както и тенденциите за нарастване на дела на ниско качествения текстил за повторна употреба. Най-важният въпрос е как веригата на стойността ще реагира на удвояване на събраното количество използван текстил в Швеция и в Европа като цяло и какви мерки ще бъдат необходими за поддържане на икономическата жизнеспособност? Шведски, други европейски и международни участниците в събирането, сортирането и продажбата на едро на употребяван текстил дават своите гледни точки по този изследователски въпрос.

Отговорите предоставят картина на променящия се пазар, където все повече нови видове участници се включват в събирането и където икономическите маржове стават все по-ограничени предвид наситения пазар. Новите участници включват общини и търговци на дребно, което води до засилена конкуренция в сектора, доминиран в началото на процеса от благотворителните организации. Има изразена и повишена тенденция общините да определят и въвеждат на събиращите фирми такса за събиране на текстил на публична земя и в същото време е налице завишено очакване, че те трябва да събират употребяван текстил за многократна употреба, заедно с повторно използваемия. С това и двете явления увеличават разходите за събиране и намаляват приходите за събран килограм използван текстил на операторите.

Търсенето на европейско облекло е намаляло на много пазари, които по-рано са били важни потребители, като много африкански държави. Намалението на търсенето се дължи отчасти на силния растеж на износа на употребявани текстил от Китай и други азиатски икономики, но също така отразява по-високите изисквания за качество, изразени от клиенти на тези пазари. Текущи дискусии относно забраните за внос на употребяваните дрехи на източноафриканските пазари също нарушават веригата на стойността. Китай има забрани за внос на редица отпадъчни потоци от Европа, включително използван и отпадъчен текстил.

Събраният в Швеция употребяван текстил обикновено се изнася, но като цяло събраното количество на годишна база е няколкократно по-малко от пуснатия на пазара. Освен това, от страната обикновено се изнася непреработен текстил (несортиран) за по-нататъшна обработка в страните от Източна Европа и Прибалтика.

⁵ <http://mistrafuturefashion.com/wp-content/uploads/2018/09/Mistra-Future-Fashion-2018.04-M-Elander-D.3.3.4.1.pdf>

4.3. Франция⁶

Текстилните отпадъци са с относително малко тегло в сравнение с други потоци от отпадъци, но имат голямо влияние върху човешкото здраве и околната среда и темпът им се увеличава поради модела на „бързата мода“. Към днешна дата Франция е единствената държава в света, която прилага политика за разширена отговорност на производителя (EPR) за дрехи, бельо и обувки. В случая се подчертават ползите от използването на EPR и предоставя интересна информация за предизвикателствата, пред които е изправен секторът за отпадъци от текстил.

Например, политиката на EPR допринесе за трикратното увеличаване на процента на събиране и рециклиране на текстил от потребителите след 2006 г. В допълнение, степента на възстановяване на текстилни материали след употреба може да достигне 90%, 50% от които могат да бъдат директно използвани повторно, въпреки че повторната употреба е изправена пред някои предизвикателства - основният пазар е в Африка и много африкански страни обмислят забрана на вноса на употребяван текстил за насърчаване на конкурентоспособна текстилна индустрия на местно ниво. Политиката на EPR показва огромен потенциал за идентифициране на нови пазари за „повторна употреба“ и за подобряване на сектора на текстилните отпадъци. Подобна политика на EPR също може да стимулира обществата за финансова подкрепа на иновациите и научните изследвания, за да се осигурят изгълними решения за производителите на модни облекла, които да възприемат екодизайн и практики за рециклиране.

⁶ Waste Management & Research 2018, Vol. 36(4) 321–331

Системата, действаща във Франция, е система, обхващаща дрехи, домашен текстил и обувки (TLC). Основната цел е да популяризират дейности, които ще насърчат индустрията да реализира един иновативен цикъл на производство и преработка. Целта е да се ограничат крайните отпадъци или дори да се премахнат.

Производителите, които искат да включат тези въпроси в своите производствени спецификации, трябва да вземат предвид всеки етап от жизнения цикъл на продукта, за да преценят възможностите за оптимизация на тяхната производствена верига.

Например, като се има предвид настоящото състояние на пазарите за рециклиране на текстил, специфичните елементи, които трябва да се вземат предвид, са сложните смеси от синтетични и естествени влакна или наличието на „твърди точки“, които препятстват избиването.

Еко-дизайн продуктът се рециклира по-добре. Мисията на Есо TLC е да насърчава компаниите в сектора да проектират еко продуктите си.

Концепцията на TLC преминава през:

- внедряване на екодизайнерски решения;
- хармонизиране на мрежата от професионалното събиране на отпадъците;
- оптимизиране на индустриалните методи за сортиране;
- развитието на печеливши възможности за оценка на продуктите, чрез изследвания и развитие.
- Еко-дизайн:

Екодизайнът включва отчитане на въздействието върху околната среда още при дизайна на продукта. Това може да доведе до няколко нива на участие:

- **При производството:** един продукт може да бъде проектиран по такъв начин, че производството му да има най-малко въздействие върху природните и енергийните ресурси на планетата. Например, при разработването на продукти ще се вземат предвид емисиите на парникови газове (ПГ), използването на вода и енергия или използването на вредни продукти, които по-късно могат да бъдат изпуснати в околната среда.

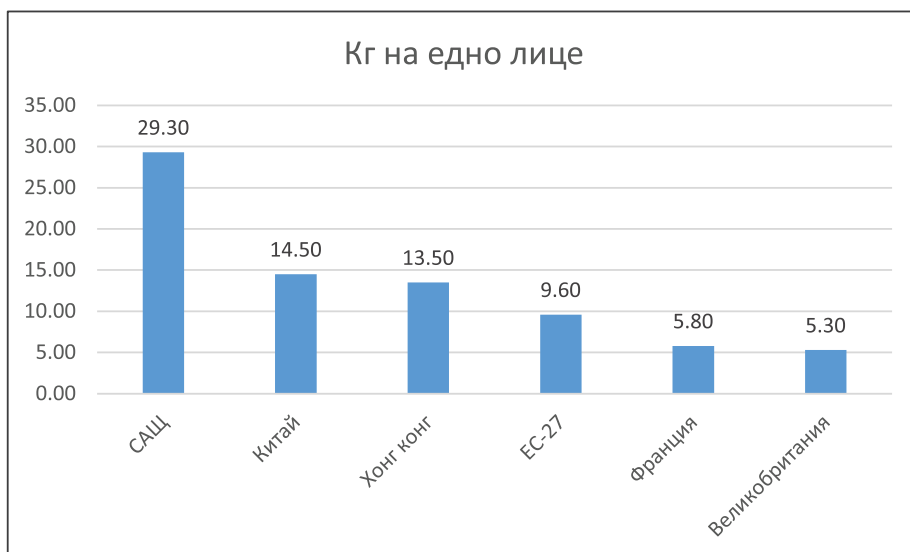
- **Като се има предвид транспортът:** изборът на транспорт и дистрибуция може да бъде част от екодизайна, особено по отношение на въздействието на въглерод, използване на енергия, оптимизиране на логистичните потоци или намаляване на броя посредници във веригата. Например, наличието на къса верига за доставки или избирането на зелени дистрибуторски мрежи (като транспортиране само на пълен камион) би намалило емисиите на ПГ.

- **На място за продажба:** оборудване и консумация на енергия в търговските обекти могат да бъдат оптимизирани, за да се намали въздействието върху природните ресурси.

- **В края на живота:** вземете предвид края на живота на продуктите, пуснати на пазара на ниво дизайн, по-специално чрез избора на естествени или биоразградими материали или дизайн, позволяващ лесно разрушаване/унищожаване.

В изследването е представена информация за годишните количества депониран текстил в килограми на лице за някои страни за 2016 г.

Разработването на дългосрочна национална екологично и финансово надеждна програма би могло да подобри настоящето състояние, консумацията на дрехи и образуването на отпадъци (Ekström and Salomonson, 2014). Тъй като Франция има национална програма за възстановяване на текстилни изделия, анализът може да допринесе за по-доброто разбиране на различни аспекти на управление на текстилни материали. Основните въпроси, които са изследвани, са:

(1) Кои са участниците в оползотворяването на текстилни отпадъци във Франция?

(2) Как се събират и рециклират текстил и облекло?

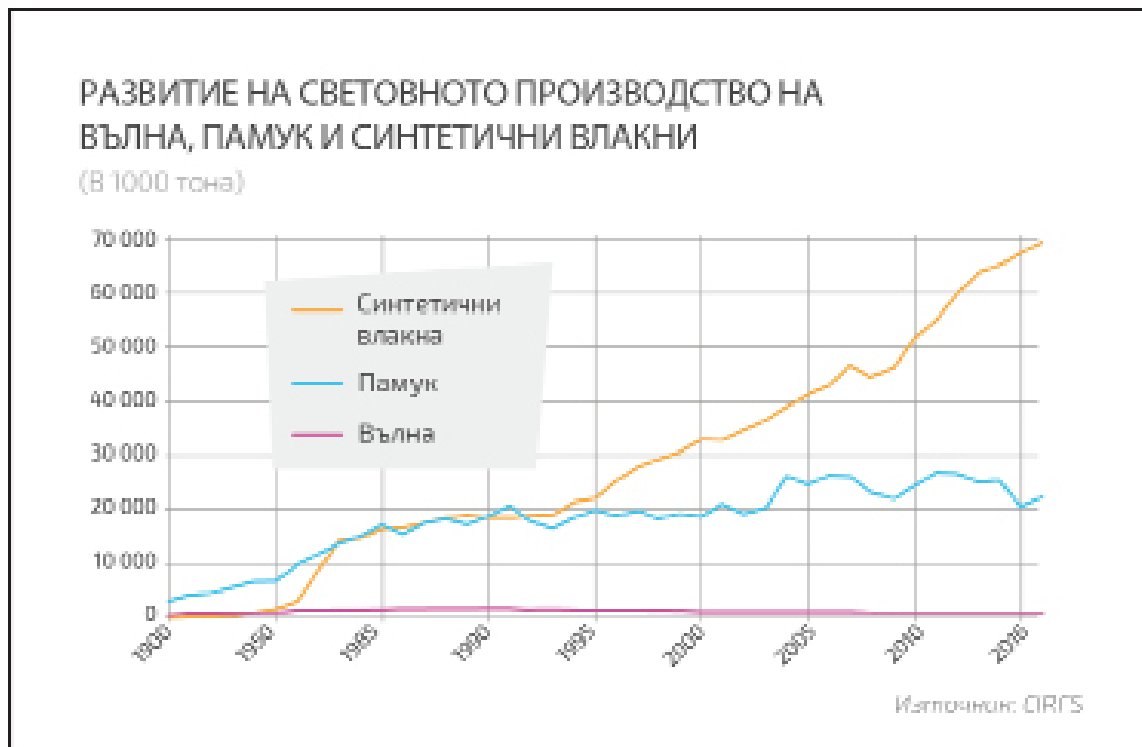
(3) Подобрява ли политиката на EPR подобряването на събирането и рециклирането в проценти?

(4) Какви са бариерите и предизвикателствата, които пречат на разви-

тието на кръговата текстилна промишленост?

От държавите-членки се изисква да намалят количеството на отпадъците за депониране. Съгласно Директива 1999/31 държавите-членки следва да намалят депонирането на биоразградими битови отпадъци до 75% за 2006 г., до 50% до 2009 г. и до 35% до 2016 (ЕС, 2016a). Целта на Директивата е да защити здравето на хората и намаляване на въздействието върху повърхностни води, подземни води, почви, въздух. Директивата също така изисква от държавите-членки да въведат строги технически изисквания за отпадъците, изпратени на депата. Европейската комисия прие и да се намали депонирането до максимум 10% от битовите отпадъци до 2030 г. (ЕС, 2016b). По този начин намирането на алтернативи за отклоняване на текстил от депата е не само необходимо за постигане на тази цел, но и за увеличаване на ефективността на материалите, което е жизненоважен елемент за популяризиране на кръговата икономика.

Рециклиране на текстил и облекло⁷

Движещи сили и действащи лица

Франция е най-голямата страна в Европейския съюз (ЕС), с повече от 67 милиона население (Евростат, 2017). Страната има амбициозна цел за събиране на отпадъци от текстил и в същото време се старее да постигне целта на Европейската комисия за управление на отпадъците - 50% оползотворяване. Определена е цел 50% (около 300 000 тона, 4,6 кг / човек / година) събиране от годишните продажби на дрехи, спално бельо и обувки в допълнение към достигане на повече от 95% материално оползотворяване на събрания текстил (Европейска агенция по околна среда, 2016). От 2017 г. Франция е единствената европейска държава в света, която е въвела РОП за текстил, бельо и обувки.

РОП за текстилните изделия е въведена от член L-541-10-3 от Кодекса за опазване на околната среда, който влезе в сила от 1 януари 2007 г. (Legifrance, 2015). От тази дата, според новото законодателство, всички юридически лица, представящи нов текстил и дрехи на френския пазар (т.е. облекла, обувки домашно бельо) са отговорни за рециклирането или правилното изхвърляне на техните продукти. Лицата, които пускат на пазара текстил и облекло (вносители, производители и дистрибутори), изпълняват това задължение по два различни начина: или чрез плащане към акредитирана организация за РОП, или чрез създаване на собствена програма за обратно приемане, одобрена от френски публични органи. Национален нормативен акт урежда прилагането на изискванията и необходимостта от създаване на организация.

РОП за текстил, обувки и бельо (Eco-organisme du textiles, du linge et de la chaussure) е въведена през декември 2008 г. За момента има единствена акредитирана организация за управление на отпадъците от този сектор. Това е частна организация с нестопанска цел, учредена от 29 съдружници. Тези съдружници представляват цялата верига на стойността на текстила и са организирани в пет направления:

⁷ <https://www.ecotlc.fr/page-297-information-in-english.html>

Таблица 8. Тарифи за задълженията на членовете за 2016 г. на база нормативния акт (2016г.).

ПРОДУКТ	РАЗМЕР	ПРИМЕР	ПРОДУКТОВА ТАКСА €/БРОЙ		
			Нормална	Еко-модул 1	Еко-модул 2
Облекло и спално бельо	много малки изделия	чорапи, детско бельо	0.00132	0.00066	0.00099
	малки изделия	ризид, клин, бельо	0.00528	0.00264	0.00396
	средни изделия	пижами	0.00791	0.00395	0.00593
	големи изделия	палта и якета за възрастни	0.05280	0.02640	0.03690
Обувки	малки изделия	пантофи и сандали	0.00528	0.00264	0.00396
		обувки и ботуши	0.00791	0.00395	0.00593

1. Големн търговци на дребно (напр. Auchan, Carrefour, Monoprix);
2. Модни търговци на дребно (C&A, Galeries Lafayette, Etam);
3. Директни продажби и продажби по поща / онлайн търговци на дребно (Damart, Groupe 3SI);
4. Производители и търговци на едро (LVMH, Cotonflorlinge du lit)
5. Асоциации за облекло (Федерация Nationale de l'Habillement, Union des Industries Textiles).

Съветът на директорите на организацията за РОП се състои от 12 юридически лица, всяко от които определя свой представител. Юридическите лица са Armor Lux, Auchan, Blanche Porte, Карфур, Кора, Декатлон, Ерам, Френска федерация за Марки за дрехи (FEN), Galeries Lafayette, Monoprix, Okaïdi (ID Group) и Vivarte. Двама представители от федерации - Френската национална федерация по облекло (FNH) и Френският текстилен съюз (UIT) - също принадлежат към този съвет. Производителите, вносителите и дистрибуторите на облекло могат да се регистрират като членове (участници) в организацията за РОП, за да изпълнят отговорностите си. През 2017 г. организацията е събрала финансови вноски от 4476 членове, които са пуснали 564 000 тона текстил, спално бельо и обувки на френския пазар през 2016 г. (Есо TLC, 2016а). Всички членове са посочени на уеб сайта на Есо TLC (<http://www.EcoTLC.fr/>).

Тарифите за вноските на членовете се изчисляват всяка година, в зависимост от разходите за предходната година. Приносът на членовете се изчислява през първото тримесечие на годината (n) и на база на броя на продадените изделия (и техния размер), пуснати на пазара от всяка компания-член на пазара през годината (n - 1). В тарифите се отчитат четири различни размера за дрехи и спално бельо (много малки, малки, средни и големи) и два размера за обувки (малки и средни). Организацията по РОП стимулира производителите на текстил, като намалява годишната тарифа, когато използват рециклирани влакна или текстил от повторна употреба на спално бельо и обувки за потребители. Производителите може да се възползва от „Екомодул (1) Тарифа“, който представлява 50% отстъпка от обичайната тарифа, ако техните продукти имат доказан ми-

нимален състав от 15% от рециклираните влакна или материали (виж тарифата в таблица 1). Те също могат да се възползват от „Екомодул (2) Тарифа” с отстъпка от 25% от нормалната тарифа, ако техните продукти имат доказано минимално съдържание 30% рециклирани влакна. За да се използва правото на прилагане на Тарифа за екомодул, организацията проверява доказващите документи, предоставени от основния производител, които доказват вида на рециклираните компоненти, произход на използвания материал и тяхното съотношение в състава на новите продукти (Есо TLC 2016a). Компаниите-членове, чиито приходи са под 750 000 евро или продават по-малко от 5000 артикула в годината ($n - 1$), плащат фиксирана тарифа от 36 евро плюс ДДС (Есо TLC, 2016b).

Схеми за събиране

Събирането на излезли от употреба текстилни изделия във Франция се извършва по различни начини. Преобладават обаче контейнерите за текстил на улицата. Контейнерите са собственост на повече от 200 организации - оторизирани благотворителни и търговски организации. Някои от организациите предоставят услуги за събиране на нежелани дрехи и обувки „от врата до врата” в частни зони, като супермаркети, търговски центрове и частни паркинги. Потребителите също могат да предадат облеклото си на благотворителни организации или в някой от техните магазини. Съществуват много пазари за втора употреба, които помагат на потребителите да продават своите лични вещи, включително употребявани дрехи. Облекло в добро състояние може да бъде взето и продадено в магазини. Някои модни търговци, като H&M, предлагат система за обратно приемане, където потребителите могат да депозират дрехите си в кутия за събиране, разположена вътре в магазините, за да получат ваучер за отстъпка, който да използват при пазаруването си. ЕсоTLC следи главно търговските обекти, които събират несортирани дрехи и обувки, като контейнери на улицата, благотворителни организации, оторизирани организации за рециклиране, H&M, благотворителни магазини и др. Използвани дрехи, продавани в някои от онлайн магазините и смартфон - приложения като eBay и други не се следят от организациите за РОП.

Организацията по РОП основно следи потоците, за които се изисква сортиране и рециклиране. Контейнери за събиране на улицата, благотворителни организации и техните магазини, както и магазини за обратно приемане са обозначени на карта, която показва точки за събиране. Организацията разработва уебсайт и мобилно приложение, за да обучава потребителите как да рециклират правилно дрехите си и да им покаже най-близките точки за събиране около тях (www.lafibredutri.fr/je-depose). Контейнерите на улицата имат етикет, който включва адреса на собственика и номера на разрешение, както и две лога - на собственика и на организацията за РОП.

Сортиране и рециклиране

Събраните материали се изпращат до съоръжение, където се сортират и рециклират. Притежателите на контейнери организират събирането им и транспортирането им за своя сметка. Събрани дрехи, пристигащи в благотворителните организации, се продават в магазините им, даряват се на хората в нужда, продават се на пазари втора употреба или се изпращат в съоръжения за сортиране. След като материалите пристигнат в съоръжението, всички предмети се разпределят според големината и се регистрират, преди да бъдат сортирани. След сортирането, материалите се съхраняват в склад, готови за изпращане. РОП е регистрирала 64 разрешени съоръжения за сортиране през 2016 г., 50 от които са разположени във Франция, а останалите са разпределени в Европа (Есо TLC, 2016).

Съоръженията за сортиране и рециклиране са собственост на частни организации. Основен дял от събраното облекло се управлява от организации с нестопанска цел като Le Relais и други членове на общността EMMAÛS. Само Le Relais има 18 сортировъчни съоръжения във Франция и

9 съоръжения, собственост на членове на ЕММАÛS. Съоръженията за сортиране извън Франция също могат да сключат споразумение с PRO, за да получат финансова подкрепа по вече описаната процедура. Към 2018г. работят 14 съоръжения за сортиране и рециклиране извън Франция; повечето са базирани в Белгия и Холандия.

Понятията за сортиране и рециклиране понякога се използват взаимнозаменяемо. В нашия контекст сортирането е процесът, който е преди рециклирането и има за цел да класира и отдели текстил, облекло и обувки по систематичен начин в зависимост от определени критерии. Сортирането на текстил ще определи предназначението на материала и процесите, при които ще бъде рециклиран. От друга страна, рециклирането е обработка на сортираните материали, като се променят настоящите им форми, за да се използват като вход при производството на нови продукти. Всички регистрирани съоръжения за рециклиране използват механична обработка на текстила. Типичното механично рециклиране на текстил са процесите по: разплитане, смилане, обезпразитяване и рязане. Организациите за рециклиране могат да се възползват от предоставената

Таблица 9. Критерии, на които следва да отговарят организациите за сортиране за получаване на финансова подкрепа от организацията по РОП, базирани на Есо TLC (2015).

Критерии за финансова подкрепа	Изисквания
(65 евро на тон) за повторна употреба и рециклиране (20 евро на тон) за енергийно оползотворяване	Да бъде отделно юридическо лице Да спазва изискванията за прилагане Закон за околната среда. Да осигури проследиемост на продуктите (включително събирането) и надолу по веригата (включително износ) на сортираните материали Да постига ниво на ефективност на сортиране, определено от органа Да осигури финансова прозрачност на изчисления и сметки
50 до 125 евро на тон	Полага усилия за увеличаване на капацитета за сортиране Интегриране и наемане на работници, които са в затруднено социално положение

субсидия от PRO, ако са изпълнили определени условия.

Договорните условия гарантират, че организациите за рециклиране са упълномощени и готови да предоставят точна информация за събирането, сортирането, рециклирането и преразпределянето на сортирани материали. Те също трябва да показват финансова прозрачност на техните сметки и отговарят на следните нива на рециклиране, посочени в Таблица. Първо, те трябва да постигнат повече от 90% възстановяване. Повечето от организациите за рециклиране могат да достигнат този процент. Той се изчислява като частта на възстановените материали от общото количество събрани и сортирани материали, отклонени от депата и пещи за изгаряне. На второ място, процентът на рециклиране трябва да бъде повече от 20%. Степента на рециклиране е фракцията от сортираните материали, които не могат да се носят. На трето място, отпадъците, които отиват на депа или пещи за изгаряне, без да се оползотворява енергия, трябва да бъде

Таблица 10. Изисквания към рециклирането базирани на Еко TLC (2015).

Резултатност на рециклирането	Минимални изисквания
Материално рециклиране	90%
Коефициент на рециклиране (разплитане)	20%
Обезвреждане (депониране) без ползотворяване на енергия	<5%

по-малко от 5% от събраните и сортирани материали (Еко TLC, 2015).

Когато се полагат усилия и за увеличаване на капацитета за сортиране като наемане на работници, които са в неравностойно социално положение, се прилагат допълнителни стимули от 50 до 125 евро на тон. Най-важните цели на субсидирането на сортирането и рециклирането са да проследява потока на текстил и да даде възможност на организациите за рециклиране да: подобряват резултатността си; увеличават капацитета за сортиране; и подобряват сортирането и рециклирането. След сортиране и рециклиране на текстил и облекло, възстановените материали могат да бъдат

продавани на съответните им пазари (Еко TLC, 2015).

4.4. Австрия

По следните направления

1. Пускане на пазара на продукти след употребата на които се образуват отпадъците – изисквания, отчетност
2. Задължения на потребителите
3. Задължения на общините
4. Задължения на бизнеса, работещ с тези отпадъци
5. Оползотворяване, рециклиране и обезвреждане – цели и изисквания към процесите
6. Финансиране на дейностите и прилагане на принципа „замърсителят плаща“
7. Мерки за ефективно управление на потоците

V. СИТУАЦИЯТА В Р БЪЛГАРИЯ

5.1. Законодателство

За масово разпространените отпадъци – опаковки, батерии и акумулатори, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, отработени масла и излезли от употреба автомобили, излезли от употреба гуми – освен общите изисквания на Закона за управление на отпадъците и наредбите към него и тези от раздела за разширената отговорност на производителите и съответните наредби.

Закон за управление на отпадъците - регламентира мерките и контрола за защита на околната среда и човешкото здраве чрез предотвратяване или намаляване на вредното въздействие от образуването и управлението на отпадъците, както и чрез намаляване на цялостното въздействие от използването на ресурси и чрез повишаване ефективността на това използване. Със закона се определят изискванията към продуктите, които в процеса на тяхното производство или след крайната им употреба образуват опасни и/или масово разпространени отпадъци, както и изискванията за разширена отговорност на производителите на тези продукти с цел насърчаване на повторната употреба, предотвратяването, рециклирането и друг вид оползотворяване на образуваните отпадъци. Законът определя и целта на управлението на отпадъците - да предотврати или намали вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда и се осъществява в съответствие с изискванията на нормативните актове. Законът се прилага за битовите отпадъци (част от тях са текстилните отпадъци и обувките); производствени отпадъци (включително отпадъците от текстил от добивната и преработващата индустрия) и строителните и опасните отпадъци.

Към Закона за управление на отпадъците действат и редица наредби, които са приложими и за текстилните отпадъци:

Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, приета с ПМС № 20 от 25.01.2017 г. (Обн. ДВ, бр. 11 от 31.1.2017 г.). С тази Наредба се определят изискванията към дейностите по разделно събиране на биоотпадъците; подходящите за оползотворяване биоотпадъци и други биоразградими отпадъци; и други, доколкото част от текстила е от естествени материали и се разлага при депониране.

Наредба № 7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци (обн., ДВ, бр. 111 от 27.12.2013 г., изм. и доп., бр. 7 от 20.01.2017 г.), доколкото за отпадъците от текстил при депониране следва да бъде заплащана такса по чл. 60 и чл. 64 от ЗУО.

Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци (приета с ПМС № 53 от 1999 г., ДВ, бр.29/1999 г.) – урежда изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци.

Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците (обн., ДВ, бр. 66 от 08.08.2014 г., изм. и доп., бр. 32 от 21.04.2017 г., изм. ДВ, бр. 46 от 01.06.2018 г.) - определя условията и реда за класификация на отпадъците по видове и свойства. Целта на наредбата е класифициране на отпадъците, осигуряващо екологосъобразното им управление в съответствие със Закона за управление на отпадъците (ЗУО) и подзаконовите нормативни актове по прилагането му.

Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри (обн., ДВ, бр. 51 от 20.06.2014 г.) –С наредбата се определят редът и образците за водене на отчетност за дейностите по отпадъците; редът и образците за предоставяне на информация за дейностите по отпадъците;

редът за предоставяне на информация от лицата, които пускат на пазара продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци; редът за водене на публичните регистри по чл. 45, ал. 1 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО); изграждането и поддържането на информационна система за отпадъци.

Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства (Обн. ДВ. бр.7 от 25 Януари 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.95 от 1 Ноември 2013г., изм. ДВ. бр.60 от 22 Юли 2014г., изм. ДВ. бр.57 от 28 Юли 2015г., изм. и доп. ДВ. бр.30 от 15 Април 2016г., изм. ДВ. бр.9 от 26 Януари 2017г., изм. и доп. ДВ. бр.47 от 5 Юни 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018г.) - определя изискванията за събирането, транспортирането и третирането на излезлите от употреба моторни превозни средства (ИУМПС) и изискванията към пусканите на пазара моторни превозни средства (МПС), материали и компоненти за тях. Изискванията се определят с цел предотвратяване образуването на отпадъци от МПС, постигане на определените нива за повторната употреба и рециклиране, повторна употреба и оползотворяване на ИУМПС, както и за ограничаване на обезвреждането им, предприемане на мерки от лицата, участващи в проектирането, производството, разпространението и потреблението на МПС, както и от лицата, които извършват дейности с ИУМПС, за ограничаване вредното въздействие на МПС през целия им жизнен цикъл върху човешкото здраве и околната среда, случаите и условията за носене на отговорност от първоначалния причинител на ИУМПС по цялата верига от неговото събиране до третирането му, както и за споделяне и прехвърляне на отговорността между лицата, участващи във веригата за събиране и третиране и мерките, които определят носенето на разширена отговорност от производителите, в т.ч. лицата, които пускат на пазара МПС.

Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти (приета с ПМС № 352 от 27.12.2012 г., обн. ДВ. бр.2 от 08.01.2013 г.) - определя изискванията за пускането на пазара на масла и разделното събиране, съхраняването, транспортирането, оползотворяването и обезвреждането на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти.

Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване (приета с ПМС № 256 от 13.11.2013 г., обн. ДВ. бр. 100 от 19.11.2013 г., в сила от 01.01.2014 г.) – определя изискванията за разделното събиране, транспортирането, съхраняването, предварителното третиране, повторната употреба, рециклирането, оползотворяването и/или обезвреждането на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) с цел:

1. предотвратяване и намаляване на вредното въздействие върху околната среда и здравето на човека от образуването и управлението на ИУЕЕО;
2. увеличаване количеството на повторно употребено, рециклирано и оползотворено чрез други операции ИУЕЕО за ограничаване на обезвреждането му и намаляване на отрицателните въздействия от използването на ресурсите и повишаването на ефикасността от такова използване;
3. предприемане на мерки от лицата, участващи в проектирането, производството, разпространението и потреблението на електрическо и електронно оборудване (ЕЕО), както и от лицата, които извършват дейности с ИУЕЕО, за ограничаване вредното въздействие на ЕЕО през целия му жизнен цикъл и на образуваните от него отпадъци върху човешкото здраве и околната среда

Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми (Приета с ПМС № 221 от 14.09.2012 г., обн. ДВ. бр.73 от 25.09.2012 г.) - определя изискванията за събирането, транспортирането, съхраняването, оползотворяването или обезвреждането на излезли от употреба гуми (ИУГ), включително целите, за регенерирането и/или рециклирането, и/или оползотворяването им.

Наредба за реда и начина за изчисляване на размера на финансовата гаранция или еквивалентна застраховка и за предоставяне на годишни справки-декларации при трансграничен превоз на

отпадъци (Приета с ПМС № 195 от 10.07.2014 г., обн., ДВ, бр. 59 от 18.07.2014 г., изм. ДВ. бр.47 от 5 Юни 2018г.)

Наредба за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса (Приета с ПМС № 76 от 12.04.2016 г., обн., ДВ, бр. 30 от 15.04.2016 г., в сила от 16.06.2016 г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018г.) определя редът за заплащане и начинът за изчисляване на размера на продуктовата такса.

Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори (Приета с ПМС № 351 от 27.12.2012 г., обн., ДВ, бр. 2 от 8.01.2013 г., в сила от 8.01.2013 г., попр., бр. 6 от 22.01.2013 г., изм. и доп., бр. 51 от 11.06.2013 г., в сила от 11.06.2013 г., бр. 66 от 28.08.2015 г.)

Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки (Обн. ДВ. бр. 85 от 6 Ноември 2012г., изм. и доп. ДВ. бр. 76 от 30 Август 2013г., изм. ДВ. бр.30 от 15 Април 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018г.) - С наредбата се определят изискванията за пусканите на пазара опаковки и опаковъчни материали, както и за разделното събиране, многократна употреба, рециклиране, оползотворяване и/или обезвреждане на отпадъци от опаковки, включително постигането на цели за рециклиране и/или оползотворяване. С наредбата се регламентират:

1. изискванията за предотвратяване вредното въздействие на отпадъците от опаковки върху околната среда;

2. прилагането на мерки от лицата, които пускат на пазара опаковани стоки, за събирането, оползотворяването и/или обезвреждането на образуванияте в резултат на тяхната употреба отпадъци от опаковки без риск за човешкото здраве и околната среда и за постигане на целите за оползотворяване по чл. 9;

3. изискванията към пусканите на пазара опаковки;

4. изискванията за маркиране на опаковките;

5. мерките за намаляване на отпадъците от опаковки, предназначени за крайно обезвреждане, при спазване на следната последователност:

а) предотвратяване образуването на отпадъци от опаковки;

б) подготовка за повторна употреба на отпадъци от опаковки;

в) рециклиране на отпадъци от опаковки;

г) друго оползотворяване на отпадъци от опаковки, например оползотворяване за получаване на енергия, и

д) обезвреждане;

6. условията за носене на отговорност от първоначалния причинител на отпадъци от опаковки по цялата верига от тяхното събиране до третирането им, както и за споделяне и прехвърляне на отговорността между лицата, участващи във веригата за събиране и третиране, в съответствие с чл. 7, ал. 3 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО);

7. мерките, които определят носенето на разширена отговорност от производителите, с цел насърчаване на повторната употреба, предотвратяването, рециклирането и друго оползотворяване на отпадъците от опаковки в съответствие с чл. 13, ал. 2 и 3 ЗУО;

8. създаването на системи за разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на отпадъците от опаковки;

9. информирането на крайните потребители за ролята им в разделното събиране на отпадъци от опаковки, значението на маркировките върху съществуващите опаковки на пазара и наличните системи за събиране, оползотворяване и обезвреждане.

5.2. Настояща практика

Образуванни количества, информация за състава, организиране на събирането, прилагани практики за третиране и обезвреждане. Примери от общини.

Данните за количествата текстилни отпадъци се докладват от предприятията в индустрията, съгласно законодателството. Въпреки липсата на национална информационна система за отпадъците към ИАОС, данни за образуваните в промишлеността отпадъци са налични, тъй като те се докладват в НСИ. Данните за битовите отпадъци също се представят в НСИ, но за тях съществуват проблеми в общинските администрации и не във всички случаи са в съпоставим обхват по време и територия. Що се отнася до състава на битовите отпадъци, информация може да бъде получена от правените проучвания по общини за морфологията, данни за която е посочена по-долу. Предвид особеностите на бита и навиците на потребителите, отделни проучвания за текстилните отпадъци са правени в България.

Както се вижда, данните за образуваните битови отпадъци не се наблюдават от събирането от населението, а посочените числа са включително образуваните в предприятията и юридическите лица, тези сродни на битовите отпадъци.

Таблица 11. Образуванни битови отпадъци

Битови и строителни отпадъци	Мярка	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Общо образуванни битови отпадъци	хил.тона	3572	3249	3135	3193	3011	2881	3080
Предадени за депонирани битови отпадъци	хил.тона	2568	2323	1860	1297	1856	1383	1142
Предадени за предварително третиране битови отпадъци	хил.тона	-	-	1005	1598	1002	1418	1789
Предадени за рециклиране битови отпадъци	хил.тона	979	841	271	298	153	81	149
Депонирани строителни отпадъци на депа за битови отпадъци	хил.тона	508	554	999	534	466	435	561
Образуванни битови отпадъци на човек от населението	кг/чов./г	488	446	434	442	419	406	435

Данните за образуваните текстилни отпадъци са от Евростат.

Таблица 12. Образуванни битови отпадъци

	2010	2012	2014	2016
Преработваща промишленост	5,210	6,325	14,467	4,973
Домакинства	0	0	346	746
Всички дейности NACE	5,833	7,038	15,505	9,942

5.2.1. Морфология на битовите отпадъци

Както е отбелязано в Анализите към Националния план за управление на отпадъците, практиките за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци в общините са доста разнообразни. За да бъде възможно сравняването на данните, МОСВ е приело „Методика за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци” и е приложена следната таблица за справка.

Таблица 13. Морфология на битовите отпадъци

Населени места	под 3 хиляди	3-25 хиляди	25-50 хиляди	50-150 хиляди	над 150 хиляди	средна претеглена
Хранителни	15,60%	23,20%	28,00%	30,60%	28,90%	24,40%
Хартия	6,10%	8,50%	8,10%	9,40%	11,40%	8,78%
Картон	4,00%	5,50%	6,90%	8,20%	9,40%	6,77%
Пластмаса	10,30%	10,10%	12,80%	15,40%	11,30%	11,63%
Текстил	2,00%	3,70%	2,90%	2,90%	2,80%	2,77%
Гума	1,00%	0,90%	1,00%	1,00%	0,90%	0,95%
Кожа	1,00%	0,90%	1,00%	1,00%	0,90%	0,95%
Градински	30,90%	21,70%	13,10%	11,00%	11,00%	18,65%
Дървесни	2,90%	2,00%	2,90%	2,10%	2,00%	2,34%
Стъкло	2,40%	6,10%	7,00%	7,80%	9,20%	6,32%
Метали	1,90%	2,00%	2,00%	2,00%	1,90%	1,94%
Инертни	21,30%	14,80%	13,70%	8,00%	9,70%	13,88%
Опасни	0,60%	0,60%	0,60%	0,60%	0,60%	0,60%
Общо	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Отн. дял на населението по населени места	27,51%	18,65%	8,39%	17,26%	28,19%	100,00%
Образувани битови отпадъци на човек от населението ⁸	кг/чов./г	488	446	434	442	419

Източник: МОСВ

⁸. Според преброяването на населението от 2011 г.

Съгласно методиката, според начина на събиране най-общо битовите отпадъци се обхващат чрез следните потоци:

- смесени битови отпадъци:
 - събирани чрез съдове за битови отпадъци;
 - отпадъци от улични кошчета и почистване на улици.
- разделно събрани отпадъци (от организациите по оползотворяване):
 - разделно събрани рециклируеми отпадъци чрез контейнери и/или чували;
 - разделно събрани при мястото на образуване рециклируеми отпадъци от търговски, индустриални или административни обекти;
 - рециклируеми отпадъци предадени в центрове за приемане на отпадъци и площадки за изкупуване на вторични суровини;
- разделно събрани зелени и био-отпадъци;
- други разделно събрани фракции.

В методиката не е поставена ясна разграничителна линия между битовите отпадъци и масово разпространените. Това разграничаване е задължително предвид факта, че дейностите по събиране, транспортиране и обезвреждане са задължение на кмета на общината (за населените места с над 5000 жители) и те се финансират от такса битови отпадъци.

Дейностите, свързани с масово разпространените отпадъци, включени в разширената отговорност на производителите, следва да бъдат финансирани от продуктовете такси или от средствата постъпили в организациите по оползотворяване от задължените лица.

5.2.2. Примери за излезли от употреба текстилни изделия

Отличен пример за добре работеща система в България е бизнесът с търговия на дрехи втора употреба и рециклиране на текстил⁹, който е свързан с международна мрежа от пунктове за събиране на употребяван текстил и обувки.

За 2017 г. фирмите, членки на Асоциацията на преработвателите и търговците на дрехи втора употреба (АПТДВУ), имат реализиран оборот над 115 млн. лв. от вътрешен пазар и износ, като пряко ангажирани в бранша в България са над 8000 души. В организацията участват международни компании, опериращи в десетки страни в Европа и Америка, които се занимават със събиране, сортиране и продажба на дрехи втора употреба и текстилни отпадъци. Те имат над 10 000 хил. контейнера за събиране в Германия, Швейцария, САЩ и Канада. А българският Remixshop.com – един от най-големите онлайн магазини за продажба на употребявани дрехи, продава вече на 9 пазара в Централна и Източна Европа.

Компании от асоциацията вече са стартирали пилотни проекти за събиране на ненужен текстил в няколко общини, като вече имат подписани договори със Столичната община, Бургас, Варна, Ст. Загора, Шумен и по-малки населени места. Към момента мрежата им има близо 200 пункта за събиране в цялата страна. Но началният опит не е обнадеждаващ.

„За съжаление, първите резултати показват, че събраният материал няма необходимата стойност, за да изплаща разходите по събиране и оползотворяване”, казва Севдалин Спасов, председател на АПТДВУ. Досегашната практика на организацията показва, че с изключение на някои райони в столицата, в останалата част на страната събраните дрехи са с много ниско качество.

След като се съберат текстилните отпадъци, се сортират и подлагат на допълнителна обработка. Например от материала, който е събран в Германия, могат да се отделят над 60% дрехи, годни за повторна употреба. Тези дрехи са с различно качество и се пренасочват към различни пазари според тяхната платежоспособност. Най-високите качества се продават в Източна Европа и Русия, а най-ниските в Пакистан, Африка и Латинска Америка.

Около 10 - 15% от събрания текстил и обувки се пренасочват за изгаряне за енергия в циментовите заводи, като едва под 2% се депонират на сметища.

В Община Свиленград е въведена иновативна Система за разделно събиране на стари дрехи¹⁰, обувки и чанти от домакинствата, съобщиха от администрацията. Непотребните дрехи, обувки и чанти трябва да се предават безвъзмездно на площадката, намираща се на ул. „Акад. Желязков“ №5 (складовете на бившия Кореком в кв. „Изгрев“). Дрехите ще преминат през последващо третиране, като тези от тях, които са годни, ще бъдат използвани за повторна употреба. Останалите ще бъдат рециклирани или оползотворени.

Администрацията на града цели с тази стъпка да се намали изгарянето на текстилни отпадъци и повишаване на чистотата на въздуха.

Община Свиленград е пионер за България в разделното събиране на отпадъци. Тя преследва европейския опит и се стреми да стане община с нулеви отпадъци.

⁹ <http://iconomist.bg/97591-%D0%A9%D0%B5-%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D1%8A%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%BC-%D0%BB%D0%B8-%D0%BA%D1%80%D1%8A%D0%B3%D0%B0>

¹⁰ <https://e-svilengrad.com/2019/06/14/събирате-разделно-стари-дрехи-обувки/>

Поморие се сдоби с контейнери за текстил¹¹

Специални контейнери за събиране на ненужни дрехи и обувки бяха разположени на три места в Поморие - на паркинга срещу общинската администрация, до сградата на Районното полицейско управление и на автогарата в кв. „Свети Георги”. Целта на инициативата е да повиши обществената информираност за устойчивото третиране на отпадъци и да превърне непотребната за един дреха в помощ за друг.

Проектът с фокус върху повторната употреба се осъществява със съдействието на фирма TexCycle. Той съществува от години в повечето европейски държави. Контейнерите са обозначени с надпис “ДРЕХИ И ОБУВКИ”. Те разполагат с инструкции за използване и номер за връзка при необходимост от допълнителна информация. Желателно е дрехите да бъдат изпрани и прибрани в торба.

Какво да правим със старите си дрехи?

Често дрехите, които оставяме до кофите, свършват на сметища или в печки. Част от материалите ще се използват за почистване в индустрията, а друга част ще се предаде за рециклиране или оползотворяване в специализирани инсталации. Освен за преработка TexCycle има готовност да предоставя безвъзмездно дрехи на нуждаещи се хора.

Инициативата предотвратява нерегламентираното изхвърляне или изгаряне на тонове текстилни отпадъци. Събирането, транспортирането и последващото оползотворяване ще се извършват за сметка на компанията.

София преработва 13 вида отпадъци¹²

Според данни на Столична община, тенденцията е обемът на отпадъците, които Столична община генерира годишно, да се увеличава. Това е и причината правилното третиране на отпадъците да е от изключително значение града. През 2018 г., чрез организирания от Столичната община системи, са събрани и преработени над 500 000 тона отпадъци. Година по-рано – през 2017 г., отчетените отпадъци бяха 480 000 т.

Преди около 10 години, Столична община депонираше 100% от генерираните отпадъци. Днес, благодарение на системата за управление на отпадъците непосредственото депониране е сведено до 16%. Столична община работи затова процента на депонираните отпадъци да бъде под 10%..

Системата за управление на отпадъците в Столична община третира отпадъците според йерархията на отпадъците, като на първо място поставяме превенцията. Провеждат се кампании за намаляване на хранителните отпадъци в детските градини.

На второ място поставяме рециклирането. Разделянето на отпадъците идентифицира 13 потока отпадъци, като извън опаковките – хартия, пластмаса, метал и стъкло, много важни са разделянето и правилното последващо третиране на едрогабаритни отпадъци, зелени и хранителни отпадъци, електрическо и електронно оборудване, опасни отпадъци, излезли от употреба МПС и др. През 2018 г. заработва пилотно и система за текстилните отпадъци, които да бъдат събирани отделно. Информацията за това къде в общината могат да бъдат изхвърляни текстилните отпадъци е на sofia.bg/waste.

Деятностите по събиране на текстилни отпадъци са организирани с договор между Столична община и компании, притежаващи необходимите разрешителни за работа с такива отпадъци.

¹¹ <https://news.bg/regions/pomorie-se-sdobi-s-konteyneri-za-tekstil.html>

¹² <https://www.kmeta.bg/sofiya-prerabotka-13-vida-otpaduci>

Събраните в контейнерите отпадъци се транспортират от компаниите до техни площадки, на които се извършва последващо сортиране на съдържанието в контейнерите. При процеса отпадъците се сортират по видове, като годните за повторна употреба се отделят. Друга част от текстилните отпадъци се сортират и нарязват и се използват като памучни парцали за индустрията. Текстилните материи, които не са подходящи за директна повторна употреба като дрехи или парцали, и други отпадъци, отделени в процеса на сортиране (например опаковки), се балират и предават на други компании за правилно рециклиране и оползотворяване. Негодни текстилни материали (напр. дънки и бял текстил) се сортират по цвят, изрязват се техните ципове и копчета и се предават на инсталации за производство на изолационна вата.

През 2019 г. предстои разширяване с 50 контейнера на територията на общината.

5.2.3. Практиката в страната по разделно събиране

Разделното събиране на отпадъците от бита се прилага по схемата за разширената отговорност на производителите (РОП), така, както е описана в ЗУО и съответните наредби.

РОП се прилага за опаковки, излезли от употреба МПС, ЕЕО, автомобилни гуми, отпадъчни масла и др. Пускащите на пазара продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци следва да предприемат мерки за приемането на върнати продукти и на отпадъците, останали след употребата на тези продукти, последващото управление на отпадъците и финансовата отговорност за тези дейности, както и задължения за предоставяне на информация на обществеността в каква степен продуктът може да бъде употребен повторно и рециклиран. Възможностите за изпълнението на тези мерки могат да бъдат изпълнени индивидуално или чрез колективна система. И в двата случая за да се изпълняват мерките следва да бъде издадено разрешително – при индивидуалното изпълнение на пускащия на пазара, а при колективното – сключване на договор с организация по оползотворяване, която има издадено разрешително. Когато лице, което подлежи на РОП не участва в колективна система или не изпълнява задълженията си индивидуално, заплаща на ПУДООС пълната такса съгласно наредбата за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса.

Организациите по оползотворяване и лицата, които изпълняват индивидуално задълженията си, създават системи за разделно събиране, повторна употреба, рециклиране и/или оползотворяване на съответния вид масово разпространени отпадъци на територията на Република България. За устава на организациите на колективните системи са поставени изисквания в устава да е залегнал принципа за равнопоставеност и възможност за участие на лицата, които пускат на пазар продуктите. Учредителите на организацията от своя страна не могат да участват в друга организация и да имат преимущества при учредяването. Тези организации не разпределят печалби.

Организациите представят на министъра на ОСВ годишни отчети за да докажат изпълнението на целите, заверени от одитори. С одобрението на доклада се приема, че всички пускащи на пазара стоки след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци са изпълнили задълженията си и целите и не подлежат на заплащане на пълния размер на продуктовата такса на ПУДООС.

На практика отчетите на организациите показват приемливи резултати за разделно събиране и оползотворяване, но на практика една голяма част от опаковките не е събрана разделно. Съществуват редица проблеми с електрическото и електронното оборудване – успоредно със системите за разделно събиране работят и общински фирми. Лицензионните възнаграждения, които се заплащат от пускащите на пазара на организациите представляват част от продуктовите такси, определени по наредбата. И на практика организациите се конкурират при набирането на членове, които да им заплащат лицензионни възнаграждения, а не за максимален обем разделно

събрани, рециклирани и оползотворени отпадъци. Наред с това, оказва се, че за организациите, които плащат продуктова такса на ПУДООС на практика се счита, че са изпълнили всичките си задължения по РОП, въпреки, че предприятието няма дейности по разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци.

Така конструираната система се оказва финансова – заплатените средства на ПУДООС, когато пускация на пазара МРО не участва в ООП са практически достатъчни съответния оператор да продължи да работи – произвежда или внася. И при участие в организация по оползотворяване се заплаща възнаграждение (в повечето случаи около 15-20%) от продуктова такса и ако доклада на ООП е одобрен – не се изискват никакви по-нататъшни действия, свързани с отпадъците. На практика се купуват индулгенции.

5.3. Предложения за нормативната рамка

5.3.1. Задължения на потребителите

5.3.2. Задължения на общините

5.3.3. Участие на бизнеса

5.3.4. Управление на отпадъците и финансиране на дейностите